

The Relationship between Corporate Governance Mechanisms and Disclosure of Key Audit Matters Considering the role of Agency Costs

Fatemeh Fekri Aval¹ and Younes Badavar Nahandi²✉

1. Department of Accounting, Ta.C., Islamic Azad University, Tabriz, Iran. **Email:** fatemeh4741@gmail.com
2. **Corresponding Author**, Department of Accounting, Ta.C., Islamic Azad University, Tabriz, Iran.
Email: badavarnahandi@iau.ac.ir

Article Info

Article Type:

Research Article.

Article History:

Received: 12 September 2024

Received in revised form: 18 December 2024

Accepted: 4 January 2025

Available online: 15 March 2026

Keywords:

Corporate Governance Mechanisms,
Disclosure of Key Audit Matters,
Agency Costs.

JEL Classification:

G34, M42.

A B S T R A C T

Objective: The aim of this research is to examine the relationship between corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters, considering the role of agency costs.

Method: This research is applied in terms of its objective and causal-comparative in terms of its method. The statistical population of the research includes companies listed on the Tehran Stock Exchange, and the sample size under study is 101 companies. The research period spans 7 years, from 2016 to 2022. For statistical analysis, multiple linear regression was used employing the least squares method and panel data approach.

Results: The research findings show that there is a significant and positive relationship between internal and external corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters. Also, the results showed that agency costs have a positive and significant effect on the relationship between internal and external corporate governance mechanisms and the disclosure of key matters.

Conclusion: By strengthening and improving both internal and external corporate governance mechanisms, the extent and quality of disclosure of key audit matters significantly increase. This shows the high importance of corporate governance in the transparency and accuracy of audit reports. In addition, with the increase of agency costs in the surveyed companies, the positive relationship between internal and external corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters is intensified.

Cite this article: Fekri Aval, F., & Badavar Nahandi, Y. (2026). The relationship between corporate governance mechanisms and disclosure of key audit matters considering the role of agency costs. *Journal of Accounting Knowledge*, 17(1), 103-142. <https://doi.org/10.22103/jak.2025.24035.4094>

Publisher: Shahid Bahonar University of Kerman.
© The Author(s).

Introduction

The Auditing Standards Board of the American Institute of Certified Public Accountants emphasizes that including key audit matters in audit reports can drive management to enhance the quality of their processes and controls. These matters not only increase the transparency and reliability of financial statements but also reinforce good financial reporting practices by management. As a mechanism of corporate governance, this inclusion helps improve internal controls and reduce financial and operational risks. Moreover, it encourages a culture of accountability and diligence among executives and staff. The emphasis on key audit matters provides stakeholders with deeper insights into the significant issues encountered during the audit process, fostering greater trust and confidence in the company's financial disclosures. The aim of this research is to examine the relationship between corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters, considering the role of agency costs.

Method

This study is applied in nature and follows a causal-experimental research method. The statistical population comprises companies listed on the Tehran Stock Exchange, and for the purpose of this research, a representative sample size of 101 companies was selected. The research covers a seven-year period from 2016 to 2022. For statistical analysis, multiple multivariate regression was employed using the ordinary least squares method and a panel data approach. The data were collected and organized using Microsoft Excel. Statistical analysis was performed with the help of EVIEWS software for descriptive statistics, normality tests of the research variables, and correlation coefficient tests. SPSS software was used for conducting the F-Limer test, the Hausman test, collinearity diagnostics of the research hypotheses, and hypothesis testing. The analysis included several essential statistical tests: the F-Limer) Chow(tests (to decide between pooled or panel models), the Hausman test (to choose between fixed and random effects models), and the Durbin-Watson test (to determine autocorrelation among the independent variables). These rigorous methods ensure the robustness and reliability of the results.

Results

In the first hypothesis of the study, the relationship between internal corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters of companies was examined. The results of testing the first hypothesis showed that there is a significant and positive relationship between internal corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters. In the second hypothesis of the study, the relationship between external corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters of companies was examined. The results of testing the second hypothesis showed that there is also a significant and positive relationship between external corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters. In the third hypothesis of the study, the impact of agency costs on the relationship between internal corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters was examined. The results of testing the third hypothesis showed that agency costs have a significant and positive impact on the relationship between internal corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters. In the fourth hypothesis of the study, the impact of agency costs on the relationship between external corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters was examined. The results of testing the fourth hypothesis showed that agency costs also have a significant and positive impact on the relationship between external corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters.

Conclusions

By strengthening and improving both internal corporate governance mechanisms and external corporate governance mechanisms, the extent and quality of disclosure of key audit

matters significantly increase. According to theoretical discussions, for companies with high internal and external corporate governance ratings, it can be said that the accounting information prepared by these companies is highly reliable and trustworthy. This is because such companies benefit from a specialized and capable audit committee. Therefore, with the improvement in the quality of accounting information, the likelihood of fraud, misstatement, and other types of misconduct in the financial statements of these companies is minimized. Consequently, the auditor appointed by the board of directors to review the company's financial statements will utilize all their skills and expertise to identify and highlight key audit matters, as stipulated by auditing standard 701, in their report. Thus, internal corporate governance mechanisms and external corporate governance mechanisms in the Iranian securities market can play a significant role in explaining and describing the disclosure of key audit matters. Additionally, the role of internal and external corporate governance mechanisms on the company's reporting environment is intensified under high agency costs, preventing an increase in information risk. In this context, auditors, given the high agency costs, will approach the identification and disclosure of key audit matters with greater sensitivity. Therefore, the agency costs of companies in the Iranian securities market can play a significant role in explaining and describing the relationship between internal corporate governance mechanisms and external corporate governance mechanisms and the disclosure of key audit matters. In other words, agency costs act as a reinforcing factor, making the impact of internal corporate governance mechanisms and external corporate governance mechanisms on the disclosure of key audit matters more pronounced and evident.

Author Contributions

Younes Badavar Nahandi: Conceptualization, methodology, supervision, project administration, writing—review and editing, Validation, manuscript consultation. **Fatemeh Fekriaval:** Resources, data curation, software, formal analysis, investigation, visualization, writing—original draft preparation, writing—review and editing.

Data Availability Statement

Due to confidentiality considerations, the raw data of this study cannot be made publicly available. However, all aggregated results and statistical analyses have been fully reported in the article and constitute the basis of the study's conclusions.

Acknowledgements

We would like to thank all those who contributed to the design and completion of the questionnaire by providing advice and participation.

Ethical Considerations

The study was approved by the Ethics Committee of the University of ABCD (Ethical code: IR.UT.RES.2024.500). The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی با در نظر گرفتن نقش هزینه‌های نمایندگی

فاطمه فکری اول^۱ و یونس بادآور نهندی^۲

۱. گروه حسابداری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. fatemeh4741@gmail.com **رایانامه:**

۲. نویسنده مسئول، گروه حسابداری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. badavamahandi@iauc.ac.ir **رایانامه:**

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی.	هدف: بررسی ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی با در نظر گرفتن نقش هزینه‌های نمایندگی.
تاریخ‌ها: تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۶/۲۲ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۹/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۵ تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۴/۱۲/۲۴	روش: این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی، و از نظر روش، علی- پس‌رویدادی است. جامعه آماری این پژوهش شامل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و حجم نمونه مورد بررسی ۱۰۱ شرکت و دوره پژوهش ۷ ساله، در بازه زمانی ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ را شامل می‌شود. به منظور تجزیه و تحلیل آماری از رگرسیون خطی چند متغیره با بهره‌گیری از روش حداقل مربعات معمولی و رویکرد تابلویی استفاده شده است.
واژه‌های کلیدی: سازوکارهای راهبری شرکتی، افشای موضوعات کلیدی حسابرسی، هزینه‌های نمایندگی.	یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط معنادار و مثبت وجود دارد. همچنین، نتایج نشان داد هزینه‌های نمایندگی بر ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و بیرونی و افشای موضوعات کلیدی تأثیر مثبت و معنادار وجود دارد.
طبقه‌بندی JEL: G34, M42.	نتیجه‌گیری: با تقویت سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و بیرونی، کیفیت افشای موضوعات کلیدی حسابرسی افزایش می‌یابد و اهمیت بالای راهبری شرکتی در شفافیت گزارش‌های حسابرسی برجسته می‌شود. همچنین، با افزایش هزینه‌های نمایندگی رابطه مثبت بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی تشدید می‌شود. به عبارت دیگر، هزینه‌های نمایندگی نقش تقویت‌کننده داشته و باعث می‌شود که تأثیر سازوکارهای راهبری شرکتی بر افشای موضوعات کلیدی حسابرسی بیشتر شود.
استناد: فکری اول، فاطمه و بادآور نهندی، یونس (۱۴۰۵). ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی با در نظر گرفتن نقش هزینه‌های نمایندگی. <i>مجله دانش حسابداری</i> ، ۱۱۷(۱)، ۱۰۳-۱۴۲. https://doi.org/10.22103/jak.2025.24035.4094	
ناشر: دانشگاه شهید باهنر کرمان. © نویسنده / نویسندگان.	

حسابرسی مستقل، یک سیستم نظارتی پرکاربرد است که برای کاهش هزینه‌های نمایندگی و افزایش ارزش شرکت به کار می‌رود، بویژه زمانی که مدیران (نمایندگان)، تنها بخش محدودی از سهام را در اختیار دارند و مالکیت از مدیریت، جدا شده باشد. مهارت حسابرسان در تشخیص و گزارش هر گونه انحراف از اصول پذیرفته شده حسابداری یا نقض قرارداد توسط مدیریت، شاخص اصلی شایستگی و استقلال حرفه‌ای آنها است. برای اثبات صحت اطلاعات حسابداری ارائه شده توسط مدیریت، حسابرسی‌های مستقل نقش نظارت خارجی را به نمایندگی از مالکان (سهامداران) ایفا می‌کنند و یک بخش اساسی از مجموعه راهبری شرکتی هستند (اشباف و وارفیلد^۱، ۲۰۰۳؛ عبدالخالک^۲، ۲۰۰۲ و کوهن و همکاران^۳، ۲۰۰۲). گزارش حسابرسی مستقل به عنوان یک ابزار حیاتی و وسیله ارتباطی اساسی برای ارزیابی عملکرد مالی شرکت به ذینفعان ارائه می‌شود (افخمی و فاضلی، ۲۰۲۴). هدف اصلی از ارائه گزارش حسابرسی حاوی اطلاعات بیشتر، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افزایش کیفیت گزارشگری مالی و حسابرسی و افزایش سطح اطمینان نسبت به گزارش‌های مالی است (ولته و ایسا^۴، ۲۰۱۹ و ساتیون^۵، ۲۰۲۰). بحران مالی آمریکا در ۲۰۰۹-۲۰۰۸ تمام نقص‌های مرتبط با عملکرد حسابرسی را آشکار کرد. ناتوانی شرکت‌های انرون^۶، ورلد کام^۷، آهولد^۸ و پارمالات^۹ نشان داد که در پایان قرن بیستم، در زمینه حاکمیت شرکتی، گزارش‌دهی مالی و بویژه حسابرسی، مشکلاتی وجود داشته است (کنچل^{۱۰}، ۲۰۰۷). علاوه بر این، زیان‌های قابل توجهی که از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۹ توسط چندین بانک گزارش شد، سوالاتی را درباره چگونگی ارائه گزارش‌های حسابرسی بی‌عیب و نقص توسط حسابرسان در آن دوره مطرح کرد (سیکا^{۱۱}، ۲۰۰۹). بنابراین، در دو دهه گذشته، جهان شاهد یک دوره تحول‌آمیز برای حرفه حسابرسی بوده است (سیکا، ۲۰۰۹).

اختلافات اطلاعاتی و تضاد منافع بین مدیران اجرایی، حسابرسان و بازارهای مالی، شکاف انتظاراتی ایجاد کرده که مانع قابل توجهی در حوزه حسابرسی، بویژه در دوران معاصر و قرن بیست و یکم است. برخی نویسندگان گزارش حسابرسی را به دلیل یکنواختی و پیروی از الگوهای استاندارد مورد انتقاد قرار داده‌اند (بدار^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۶ و گوتیرز^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۸). در پاسخ به این تغییرات و برای رفع این مانع، شورای اروپا اصلاحات بازار حسابرسی را تصویب کرد (مقررات شماره ۲۰۱۴/۵۳۷ و شورای اتحادیه اروپا، ۲۰۱۴) و هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان بخشی بخش موضوعات کلیدی حسابرسی را در گزارش حسابرسی ایجاد کرد تا به ذینفعان اطلاعات بیشتری درباره فرآیند حسابرسی و صورت‌های مالی ارائه دهد (هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اطمینان بخشی^{۱۴}، ۲۰۱۵). این استانداردهای نوظهور که به تدریج در حال تبدیل به استانداردهای پذیرفته شده در سطح جهانی هستند، نقش مهمی در ارتقای کیفیت اطلاعات مالی دارند. این رویکرد جدید به گزارش حسابرسی، به عنوان یک رویداد جهانی دیده می‌شود و به پیشرفت استانداردهای حسابرسی در سراسر جهان کمک می‌کند (رحمان و کریم^{۱۵}، ۲۰۲۳). استانداردها گزاران و مقررات گزاران مختلف، از جمله هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابرسی و اعتباربخشی، در سطح جهان اقداماتی انجام داده‌اند که در نهایت به بازنگری در برخی

¹ Ashbaugh & Warfield

² Abdel-khalik

³ Cohen

⁴ Velte & Issa

⁵ Suttipun

⁶ Enron

⁷ Worldcom

⁸ Ahold

⁹ Parmalat

¹⁰ Knechel

¹¹ Sikka

¹² Bedard

¹³ Gutierrez

¹⁴ International Auditing and Assurance Standards Board

¹⁵ Rahman & Karim

استانداردها، از جمله استاندارد بین‌المللی حسابداری ۷۰۰ با عنوان «گزارشگری صورت‌های مالی» و تدوین استاندارد بین‌المللی حسابداری ۷۰۱ با عنوان «اطلاع‌رسانی موضوعات عمده حسابداری در گزارش حسابرس مستقل» در سال ۲۰۱۵ منجر شد (جعفری نسب کرمانی، ۱۳۹۷ و هامپامکی و سیهونین^۱، ۲۰۱۹).

در ایران سازمان حسابداری استاندارد شماره ۷۰۱ را با عنوان «اطلاع‌رسانی مسائل عمده حسابداری در گزارش حسابرس مستقل» از اول فروردین ماه سال ۱۴۰۱ الزامی نموده و منجر به تغییراتی در ساختار و محتوای گزارش حسابرس مستقل شده است. هیئت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام استاندارد جدیدی برای اجرای موضوعات اساسی حسابداری تدوین کرده است که به صورت مرحله‌ای و بر اساس اندازه شرکت‌ها اجرا می‌شود. این استاندارد برای شرکت‌های بزرگ که سال مالی از ۳۰ ژوئن ۲۰۱۹ و پس از آن است و برای سایر شرکت‌ها از ۱۵ دسامبر ۲۰۲۰ لازم‌الاجرا شده است. تغییرات گزارش حسابرس با هدف ارتقای جنبه‌هایی مانند شفافیت و اعتماد، مربوط بودن و اعتبار، مقایسه‌پذیری و اطلاع‌رسانی صورت گرفت (عباسپور ثانی و همکاران، ۱۴۰۰). گزارش حسابرس، خروجی نهایی کل فرآیند حسابداری است. این گزارش به طور خلاصه صورت‌های مالی حسابداری شده، مسئولیت‌های مدیریت و حسابرس، فرآیند حسابداری و در نهایت نظر حسابرس را توضیح می‌دهد تعیین تعداد موضوعات کلیدی حسابداری به چندین عامل بستگی دارد. افزایش تعداد این موضوعات می‌تواند کیفیت گزارش حسابداری را ارتقاء دهد، اما تعداد بیش از حد آنها ممکن است فهم گزارش را سخت‌تر کرده و اهمیت هر موضوع را کاهش دهد (سیرویس^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). موضوعات کلیدی حسابداری با متمرکز کردن توجه کاربران به نکات حیاتی در صورت‌های مالی، به برجسته‌سازی افشاگری‌ها کمک می‌کنند (اورکوین و لوس^۳، ۲۰۱۳)، اما افزایش تعداد آنها ممکن است تأثیرگذاری‌شان را کاهش دهد (لی^۴ و همکاران، ۲۰۱۷). موضوعات کلیدی حسابداری به دلیل خلاصه و دقیق بودن، می‌توانند منابع بااهمیتی باشند (کریستنسن^۵ و همکاران، ۲۰۱۴)، اما این موضوع ممکن است به اعتماد به نفس استفاده‌کنندگان لطمه بزند. مقررات مربوط به مسائل کلیدی حسابداری، حسابرس را به اجرای روش‌های اضافی رسیدگی و اجرای بررسی‌های بیشتر کنترل کیفیت، ملزم می‌کند (چالمرز^۶، ۲۰۱۳ و کلوآک^۷ و همکاران، ۲۰۲۳).

مسائل کلیدی حسابداری به بحث بیشتر با ارکان راهبری شرکتی و نیز رسیدگی بیشتر توسط حسابرسان نیاز دارند، که این بررسی‌ها ممکن است منجر به هزینه اضافی شود (رید^۸ و همکاران، ۲۰۱۹). راهبری شرکتی از دهه ۱۹۹۰ در کشورهای پیشرفته‌ای مانند بریتانیا و استرالیا مطرح شد و پس از انتشار گزارش کادبری^۹ در سال ۱۹۹۲ اهمیت پیدا کرد. این گزارش نقش سرمایه‌گذاران نهادی و ضرورت سازوکارهای کنترل داخلی قوی را برجسته کرد (حساس یگانه و همکاران، ۱۳۸۸). راهبری شرکتی شامل ساختارهای حقوقی، فرهنگی و نهادی است که سمت و سوی حرکت و عملکرد شرکت‌ها را تعیین می‌کند (نیکبخت و طاهری، ۱۳۹۳). هدف از راهبری شرکتی ایجاد چارچوبی است که بین منافع ذینفعان و آزادی عمل مدیریت توازن برقرار کند (باباجانی و عبدی، ۱۳۸۹). در این پژوهش، استقلال هیئت مدیره، تفکیک پست مدیرعامل از رئیس یا نائب رئیس هیئت مدیره و تخصص مالی هیئت مدیره به عنوان عوامل اساسی سازوکار راهبری شرکتی درونی و دوره تصدی حسابرس، تخصص حسابرس در صنعت و رقابت در بازار محصول به عنوان عوامل اساسی سازوکار راهبری

¹ Haapamaki & Sihvnen

² Sirois

³ Orquin & Loose

⁴ Li

⁵ Christensen

⁶ Chalmers

⁷ Klevak

⁸ Reid

⁹ Cadbury

شرکتی بیرونی استفاده شده است. شرکت‌های با سازوکار راهبری شرکتی قوی انتظار تلاش‌های بیشتر حسابرسان را دارند (بونیانِت و پروسِن^۱، ۲۰۲۰). المارزوکِی^۲ و همکاران (۲۰۲۳)، معتقدند که راهبری شرکتی قوی منجر به تلاش بیشتر حسابرس برای جلب رضایت صاحبکار می‌شود. حسابرسان با کیفیت پایین ممکن است نتوانند نظارت مؤثری بر فرآیند گزارشگری مالی مشتریان خود داشته باشند (کلاسنز^۳ و همکاران، ۲۰۰۲ و میهيو^۴ و همکاران، ۲۰۰۴). بنابراین، کیفیت حسابرسی‌های مستقل به صورت مستقیم بر راهبری شرکتی و عملیات شرکت‌ها تأثیر می‌گذارد (کوهن و همکاران، ۲۰۰۲). زمانی که سازوکارهای نظارتی شرکت به درستی عمل کنند، کیفیت گزارش‌های مالی بهبود می‌یابد و هیئت مدیره عملکرد مناسبی خواهد داشت. این امر باعث می‌شود که شرکت به دنبال حسابرسان با کیفیت تر باشد (امری، ۱۴۰۱). یک حسابرس با کیفیت هر مسئله کلیدی را که در طی حسابرسی به آن برخورد می‌کند و نیاز به اطلاع‌رسانی به ذینفعان دارد، در گزارش حسابرسی افشا می‌کند. این افشاگری باعث شفافیت بیشتر گزارش‌های حسابرسی می‌شود. همیشه یک تعادل بین استخدام یک حسابرس با کیفیت بالا برای بهبود راهبری شرکتی و استخدام یک حسابرس با کیفیت پایین برای حفظ مزایای ابهام ناشی از سازوکار نسبتاً ضعیف راهبری شرکتی وجود دارد (مانند مزایای مدیریت سود) (فان و ونگ^۵، ۲۰۰۵ و پارکر^۶ و همکاران، ۲۰۰۵).

شرکت‌ها به عنوان مجموعه‌ای از قراردادهای میان ذینفعان مختلف تعریف می‌شوند. یکی از اساسی‌ترین این توافقات، رابطه میان مدیران و سهامداران است که در چارچوب نظریه نمایندگی و به دلیل تفکیک مالکیت از مدیریت شکل می‌گیرد و می‌تواند چالش‌هایی را برای راهبری شرکتی ایجاد می‌کند (جودی و همکاران، ۱۳۹۸). در چارچوب این قرارداد، سهامداران مدیریت امور شرکت را به مدیران واگذار می‌کنند، در حالی که حق نظارت و پاسخگویی مدیران در قبال اقدامات و عملکردشان را برای خود محفوظ می‌دارند (واتس و زیمرمن^۷، ۱۹۸۶). با این حال، ممکن است مدیران منافع شخصی خود را بر منافع سهامداران ترجیح دهند که منجر به تضاد منافع در روابط نمایندگی می‌شود (جنسن و مک‌لینگ^۸، ۱۹۷۶). این تضاد منافع می‌تواند هزینه‌های نمایندگی را ایجاد کند. با پیچیده‌تر شدن روابط میان مالکان و مدیران به دلیل تخصصی شدن مدیریت و رشد ابعاد شرکت‌ها، تضاد منافع نیز شدت بیشتری می‌یابد (کوکِی و گوِیزانی^۹، ۲۰۰۹). حل مسئله نمایندگی می‌تواند اطمینان سهامداران را از تلاش مدیران برای حداکثرسازی ثروت آنها افزایش دهد. برای تضمین مسئولیت پاسخگویی شرکت‌ها در قبال ذینفعان، ضروری است که نظارت و مراقبت‌های کافی اعمال گردد، که این نظارت نیازمند پیاده‌سازی سازوکارهای مناسب مانند طراحی و استقرار نظام راهبری شرکتی است (نیکوکار، ۱۳۹۳).

نظریه نمایندگی بیانگر این است که شرکت‌هایی با شیوه‌های راهبری مطلوب، مدیریت را به افشای اطلاعات بیشتر به نفع ذینفعان ترغیب می‌کنند (شهیب^۹ و همکاران، ۲۰۲۲ و المگری و همکاران، ۲۰۲۰). موسوا^{۱۰} و همکاران (۲۰۱۸) دریافتند رابطه‌ای منفی و معنادار بین راهبری شرکتی و عدم تقارن اطلاعاتی وجود دارد؛ به طوری که با تقویت راهبری شرکتی، میزان عدم تقارن اطلاعاتی کاهش می‌یابد. در صورت نبود راهبری شرکتی قوی، مدیریت تمایل دارد اطلاعات را براساس منافع شخصی خود افشا کند نه منافع ذینفعان (المگری و همکاران، ۲۰۲۰)؛ در حالی که عملکرد راهبری

¹ Boonyanet & Promsen

² Elmarzouky

³ Claessens

⁴ Mayhew

⁵ Fan & Wong

⁶ Parker

⁷ Watts & Zimmerman

⁸ Kouki & Guizani

⁹ Shohaieb

¹⁰ Musova

شرکتی خوب مشکل نمایندگی و کاهش تضاد منافع میان مدیریت و ذینفعان را کاهش خواهد داد (بوئرتی^۱ و همکاران، ۲۰۲۰ و المگری^۲ و همکاران، ۲۰۲۰) و کیفیت گزارشگری مالی و افشای ریسک را بهبود می‌بخشد (میری قهدریجانی و اربابیان، ۱۳۹۷ و احمدیان و قاسمی، ۲۰۲۱). سازوکار راهبری شرکتی نحوه افشای اطلاعات شرکت را تعیین می‌کند. کای^۳ و همکاران (۲۰۱۵) نشان دادند شرکت‌هایی با عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر کمتر تحت نظارت هیئت مدیره قرار دارند و نیاز به نظارت بیشتری برای جلوگیری از اقدامات فرصت‌طلبانه مدیران دارند. اگر عملکرد هیئت مدیره مناسب نباشد، احتمال دستکاری گزارش‌های مالی افزایش می‌یابد و مدیران تمایلی به انتخاب حساب‌برسان باکیفیت ندارند. در نتیجه، حساب‌برسان از افشای موارد ضروری مطابق با استانداردها خودداری کرده و گزارش‌های حساب‌برسی باکیفیت پایین به ذینفعان ارائه می‌شود. افشای مسائل کلیدی حساب‌برسی به عنوان بخش جدیدی که برای ارتقای گزارش حساب‌برسی مستقل اضافه می‌شود، ممکن است بر کاهش تضاد منافع مدیران و سهامداران تأثیر داشته باشد (المارزوکي و همکاران، ۲۰۲۳).

در واقع سازوکارهای راهبری شرکتی، واکنشی به مسئله نمایندگی است که کیفیت و کمیت اطلاعات افشا شده به وسیله مدیریت را افزایش و پدیده عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می‌دهد و در این راستا اعتماد بین مدیران و سهامداران گسترش می‌یابد (مهرفر و همکاران، ۱۳۹۹ و براون و کیلور^۴، ۲۰۰۶). بنابراین، ضرورت اجرای پژوهش حاضر در این است که نقش سازوکارهای راهبری شرکتی را در تهیه و ارائه گزارش‌های حساب‌برسی باکیفیت و پرمحتوا مورد بررسی قرار دهد و به شناسایی زمینه‌های افزایش اعتماد ذینفعان به گزارش‌های مالی و گزارش حساب‌برسی کمک نماید. این پژوهش بویژه در شرایطی که شرکت‌ها در وضعیت پیچیده و پرچالشی قرار دارند، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. در شرایطی که شرکت با تضاد منافع، عدم تقارن اطلاعاتی و ناهمسویی در منافع گروه‌های ذینفع مواجه است، این سؤال به وجود می‌آید که سازوکارهای نظارتی راهبری شرکتی تا چه اندازه می‌توانند این چالش‌ها را مدیریت نمایند و با ارائه گزارش‌های حساب‌برسی باکیفیت به افزایش شفافیت محیط اطلاعاتی و تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان کمک نمایند. بنابراین، با توجه به مطالب بیان شده در قسمت بالا، پژوهش حاضر در صدد یافتن پاسخ برای سؤال‌های ذیل است:

۱- بین سازوکارهای راهبری شرکتی و افشای موضوعات کلیدی حساب‌برسی چه ارتباطی وجود دارد؟

۲- هزینه‌های نمایندگی بر ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی و افشای موضوعات کلیدی حساب‌برسی چه تأثیری دارد؟

۲- مبانی نظری و بسط فرضیه‌های پژوهش

۲-۱- افشای موضوعات کلیدی حساب‌برسی

یکی از تغییرات مهم در گزارش‌های حساب‌برسی، افزودن بخش جدیدی با عنوان مسائل کلیدی حساب‌برسی است. موضوعات عمده حساب‌برسی مسائلی هستند که به قضاوت حرفه‌ای حساب‌برس در حساب‌برسی صورت‌های مالی دوره جاری، دارای بیشترین اهمیت بوده‌اند. مسائل عمده حساب‌برسی از میان موضوعات اطلاع‌رسانی شده به ارکان راهبری انتخاب می‌شوند (استاندارد حساب‌برسی ایران، ۷۰۱). گزارش‌دهی موضوعات کلیدی حساب‌برسی، کیفیت ارتباطی و ارزش اطلاعاتی بهتری نسبت به گزارش‌دهی سنتی حساب‌برسی فراهم می‌کند. بنابراین، گزارش‌دهی جدید حساب‌برسی تمایل به بهبود کیفیت دارد (سوتیون، ۲۰۲۰). بورک^۵ و همکاران (۲۰۲۳)، معتقدند الزام به افشای مسائل کلیدی حساب‌برسی ممکن است کیفیت

¹ Buerthey

² Elmagrhi

³ Cai

⁴ Brown & Caylor

⁵ Burke

حسابرسی را ارتقا دهد، زیرا مدیران و حساب‌برسان، بیشتر نگران بررسی نظارتی یا ریسک دعاوی حقوقی خواهند بود. افشای موضوعات کلیدی حسابرسی با افزایش کیفیت حسابرسی بهبود می‌یابد، به این معنا که هر چه کیفیت حسابرسی اعتبار بیشتری داشته باشد، موضوعات کلیدی حسابرسی با دقت و جامعیت بیشتری افشا می‌شوند. علاوه بر این، گزارش‌دهی موضوعات کلیدی حسابرسی می‌تواند قابلیت اعتماد حسابرسی، مسئولیت حسابرسی و شفافیت حسابرسی را افزایش دهد تا ارزیابی دقیقی ارائه دهد (رید و همکاران، ۲۰۱۹). افشای مسائل کلیدی حسابرسی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران و فرآیند کسب اطلاعات تأثیر می‌گذارد (سیرویس و همکاران، ۲۰۱۸). ارائه موضوعات کلیدی حسابرسی در گزارش حسابرس به موارد ذیل منجر می‌شود: ۱) ارتقاء تعامل بین حساب‌برسان و ارکان راهبری شرکت و مدیریت در کاهش تردیدهای حرفه‌ای، ۲) کمک به سرمایه‌گذاران برای اخذ تصمیم‌های آگاهانه و در نتیجه افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران، ۳) کمک به تجزیه و تحلیل‌گران مالی برای مقایسه بهتر شرکت‌ها، ۴) افزایش شفافیت بیشتر و به تبع آن کاهش اصطکاک با مراجع قانون‌گذار، ۵) تسهیل دسترسی راحت‌تر شرکت‌ها به منابع مالی، و ۶) ارائه بینش و دیدگاه روشن و بهتری در خصوص نحوه مدیریت شرکت به تأمین‌کنندگان عالی شرکت (جعفری‌نسب کرمانی، ۱۳۹۷).

نتایج پژوهش جعفری‌نسب و همکاران (۱۳۹۸) حاکی از آن است که افشای مسائل کلیدی حسابرسی از دیدگاه حساب‌برسان باعث افزایش ارزش اطلاعاتی، کاهش یکنواختی گزارش‌ها، افزایش مسئولیت حرفه‌ای و قانونی حسابرس، بهبود تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران، کیفیت حسابرسی و گزارشگری مالی می‌شود. پاسخ‌های دریافت شده آنان از پرسشنامه توزیع شده میان حسابداران رسمی ایران نشان می‌دهد که ارزیابی حسابرس از مفروضات اساسی مبنای شناخت و افشای اقلام صورت‌های مالی در گزارش حسابرس، نحوه مواجهه حسابرس با ریسک‌های مختلف شرکت، حساب‌هایی با بالاترین ریسک تحریف با اهمیت (ریسک ناشی از تقلب) در گزارش حسابرس، ارزیابی حسابرس از رویدادها و معاملات عمده و نیز مواردی که بر اساس قضاوت حرفه‌ای حسابرس در حسابرسی صورت‌های مالی دارای بیشترین اهمیت هستند، باید به عنوان مسائل کلیدی حسابرسی شناسایی شوند. از دیدگاه حساب‌برسان باید موضوع‌های کلیدی حسابرسی در نزدیک‌ترین محل به ارائه بند اظهارنظر حسابرس افشا گردد و برای هر موضوع باید عنوان مناسب ارائه گردد (جعفری‌نسب کرمانی، ۱۳۹۷).

۲-۲- رابطه بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی

سازوکارهای راهبری شرکتی با کیفیت حسابرسی مرتبط است، زیرا راهبری شرکتی با تأثیر بر ریسک کنترل و ریسک ذاتی، بر زمانبندی و ماهیت آزمون‌های حسابرسی تأثیر می‌گذارد. بنابراین، کیفیت حسابرسی همراه با راهبری شرکتی قوی می‌تواند کیفیت گزارشگری مالی را بهبود بخشد (لین^۱ و همکاران، ۲۰۰۹). افشای موضوعات کلیدی حسابرسی در گزارش‌های حسابرسی با هدف بهبود کیفیت حسابرسی و ارائه اطلاعات اضافی به کاربران بوده است (ژای^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). به همین دلیل، انتظار می‌رود که شرکت‌ها با داشتن راهبری شرکتی قوی، حساب‌برسان با کیفیت بالاتر را برای انجام کار حسابرسی انتخاب کنند (حساس یگانه و معیری، ۱۳۸۷؛ هو^۳ و همکاران، ۲۰۱۲؛ ابوت^۴ و همکاران، ۲۰۰۳ و بیسلی و پترونی^۵، ۲۰۰۱). حساب‌برسان با کیفیت بالا به دلیل حفظ شهرت و استقلال خود با دقت بالاتری فرآیند حسابرسی را به پایان

¹ Lin

² Zhai

³ Hu

⁴ Abbott

⁵ Beasley & Petroni

می‌رسانند. راهبری شرکتی در بعد درونی از جمله راهکارهای مؤثر در افزایش کیفیت گزارشگری مالی و حسابرسی است. پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهند که استقلال هیئت مدیره برای کارایی سازوکار راهبری شرکتی حیاتی است (شان^۱، ۲۰۱۹ و آلینی^۲ و همکاران، ۲۰۱۶) که مسئول نظارت بر کیفیت یکپارچگی گزارش‌های مالی و کنترل مدیران ارشد به عنوان نماینده سهامداران هستند (فاما و جنسن^۳، ۱۹۸۳). مدیران مستقل نظارت مؤثرتری بر عملکرد شرکت خواهند داشت (سریندی^۴ و همکاران، ۲۰۱۱). تعهد هیئت مدیره به نظارت دقیق ممکن است به مدیریت و حسابرس اعلام کند که انتظارات از مؤسسه حسابرسی بسیار بالا است. اگر حسابرس متقاعد شود که صاحبکار و هیئت مدیره، به ذینفعان متعهد است و خواهان پاسخگویی با کیفیت بالا است، به احتمال زیاد حسابرسی با کیفیت تری انجام خواهد داد تا مشتری را ناامید نکند و رابطه را به خطر نیاندازد (آدیمی و فاگمی^۵، ۲۰۱۰). حسابرسی با کیفیت بالا می‌تواند خطاهای موجود در اقلام صورت‌های مالی را شناسایی کرده و بر ارائه صحیح آنها توسط صاحبکار تأثیر بگذارد، به طوری که اطلاعات مالی قابل اعتمادی گزارش شود. کیفیت حسابرسی شامل عوامل مختلفی از جمله حسن شهرت و مراقبت حرفه‌ای است که می‌تواند به افزایش اعتبار اطلاعات صورت‌های مالی منجر شود.

از سوی دیگر، نظارت و دقت حرفه‌ای حسابرس نیز نقشی اساسی در ارتقای کیفیت این اطلاعات ایفا می‌کند (حساس یگانه و آذین‌فر، ۱۳۸۹). حسابرسان با کیفیت بالا به دلیل حفظ شهرت و استقلال خود با دقت بالاتری فرآیند حسابرسی را به پایان می‌رسانند و با توجه به استقلالی که دارند با مدیران در کشف تحریف‌ها مقابله می‌کنند. به طور کلی، نتایج پژوهش سلیمان و عبدالسلام^۶ (۲۰۱۳) و صالح^۷ و همکاران (۲۰۰۶)، نشان می‌دهد مدیران مستقل، انتخاب حسابرسان با کیفیت بالاتر را تشویق می‌کنند تا به سرمایه‌گذاران اطمینان بیشتری دهند که صورت‌های مالی شرکت به طور منصفانه ارائه شده‌اند. این امر موجب می‌شود گزارش‌های حسابرسی با جزئیات بیشتری مسائل کلیدی حسابرسی را افشا کرده و در اختیار ذینفعان قرار بدهند. تخصص مالی هیئت مدیره از عناصر اصلی سازوکارهای راهبری شرکتی است. بر اساس پژوهش‌های انجام شده، دانش مالی مدیران می‌تواند به کاهش ریسک عملکرد ضعیف و عدم موفقیت شرکت کمک کند و در نتیجه ریسک تجاری صاحبکار را کاهش دهد. به کارگیری هیئت مدیره با دانش مالی، باعث افزایش کیفیت گزارشگری مالی می‌شود (اورادی^۸ و همکاران، ۲۰۲۰ و ماتسونوگا^۹ و همکاران، ۲۰۱۳).

کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت حسابرسی به یکدیگر وابسته‌اند و کیفیت حسابرسی به ویژگی‌ها و کیفیت سیستم گزارشگری مالی شرکت بستگی دارد (کاواسه^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۱). هیئت مدیره به احتمال زیاد در هنگام انتخاب سیستم‌های گزارشگری مالی به کیفیت آن توجه کرده و پیش‌بینی‌های لازم را انجام می‌دهند تا این سیستم‌ها و گزارش‌های تولید شده، مطابق انتظارات حسابرسان باشند. حسابرسی بخشی از گزارشگری مالی است و از نظر تئوری، صورت‌های مالی حسابرسی شده محصول مشترک مدیر و حسابرس است. بنابراین، از نظر مفهومی، کیفیت گزارشگری مالی می‌تواند معیاری برای اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی باشد (دیفاند و ژانگ^{۱۱}، ۲۰۱۴). آن‌ها در اتخاذ سیاست‌های مالی، محافظه‌کارانه عمل کرده و بر ارائه به موقع گزارش‌های حسابرسی تأثیرگذار هستند (بمب^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۰).

1 Shan

2 Allini

3 Fama & Jensen

4 Srinidhi

5 Adeyemi & Fagbemi

6 Soliman & Abdel salam

7 Salleh

8 Oradi

9 Matsunaga

10 Kaawaase

11 Defond & Zhang

12 Bamber

پژوهش‌های کاستودیو و مترگر^۱ (۲۰۱۴) و ماتسونگا و همکاران (۲۰۱۳)، نشان داد انتصاب هیئت مدیره با تخصص مالی در شرکت‌ها منجر به کاهش ارائه صورت‌های مالی گمراه‌کننده، گزارشگری نادرست، و ریسک حسابرسی، و افزایش کیفیت حسابرسی و تقویت ارتباط بین شرکت و حسابرس می‌شود. از این رو، تقاضا برای استفاده از خدمات مدیران عامل با تجربه حسابداری و مدیران مالی در هیئت مدیره شرکت‌ها در حال افزایش است. بنابراین، مدیرانی که تجربه مالی دارند، در مقایسه با هم‌تایان خود که تجربه مالی ندارند، راهنمایی دقیق‌تری به تحلیل‌گران ارائه می‌دهند و کمتر احتمال دارد که سودها را دستکاری کنند و نقش افشای مالی را در کاهش عدم تقارن اطلاعات بین شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران و کمک به تعیین ارزش شرکت درک می‌کنند (ماتسونگا و یئونگ^۲، ۲۰۰۸). این افراد به عنوان گزینه‌های مناسبی برای رهبری مالی و تدوین استراتژی‌های اقتصادی بنگاه‌ها محسوب می‌شوند. زمانی که اعضای هیئت مدیره از دانش و تجربه کافی در زمینه‌های مالی و حسابرسی برخوردار باشند، منجر به بهبود محتوای اطلاعات حسابداری و افزایش اطمینان می‌شود زیرا آنها می‌توانند به طور مؤثرتری بر فرآیندهای مالی شرکت (قدمیاری و نقشبندی، ۱۳۹۹ و افسای، ۱۴۰۳) و کیفیت حسابرسی (یو^۳ و همکاران، ۲۰۲۱ و سراین^۴ و همکاران، ۲۰۱۹) نظارت کنند و از انعکاس موضوعات کلیدی حسابرسی با دقت و شفافیت بیشتر در گزارش‌های حسابرسی، اطمینان بدهند.

تفکیک پست مدیر عامل از رئیس یا نائب رئیس هیئت مدیره برای کارایی سازوکار راهبری شرکتی حیاتی است. در بسیاری از شرکت‌ها، مدیرعامل همزمان به عنوان رئیس هیئت مدیره نیز فعالیت می‌کند که این امر ممکن است به کاهش استقلال هیئت مدیره و ضعف نظارت بر عملکرد مدیریت منجر شود (متقی و همکاران، ۱۳۹۵). دونالدسون و دیویس^۵ (۱۹۹۱)، بر این باورند که مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره شرکت نباید یک نفر واحد باشد. دوگانگی نقش به مدیرعامل امکان می‌دهد تا بتواند به طور فرصت‌طلبانه عمل کند و احتمال هر گونه دستکاری در گزارش‌ها وجود دارد و به سبب این امر، کیفیت گزارش‌های مالی کمتر خواهد شد. جنسن و مک‌لینگ^۶ (۱۹۷۶) توصیه می‌کنند مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره شرکت نباید یک نفر واحد باشند. این تفکیک نقش‌ها باعث افزایش اثربخشی راهبری شرکتی و بهبود کیفیت اطلاعات حسابداری و گزارشگری مالی به موقع می‌شود. تفکیک پست مدیر عامل از رئیس یا نائب رئیس هیئت مدیره می‌تواند به تقویت نظارت و کنترل بر عملکرد مدیریت کمک کند. این تفکیک به هیئت مدیره امکان می‌دهد تا بدون تعارض منافع، نظارت بهتری بر عملکرد مدیرعامل داشته باشد و کیفیت حسابرسی را بهبود بخشد (حنیفه و کوک^۷، ۲۰۰۲؛ ژانگ^۸ و همکاران، ۲۰۲۳ و سلیمان و عبدالسلام، ۲۰۱۳).

زمانی که موضوعات کلیدی حسابرسی با دقت بیشتری افشا می‌شوند، گزارش‌های حسابرسی، تصویر شفافی از وضعیت شرکت برای گروه‌های ذینفع ارائه می‌کنند. مکنی^۸ و همکاران (۲۰۱۲) نشان می‌دهند تفکیک پست مدیرعامل از رئیس هیئت مدیره به طور مثبت بر تقاضا برای حسابرسی با کیفیت بالاتر تأثیر می‌گذارد. ساتیون (۲۰۲۱) ارتباط مثبت و معناداری بین پیاده‌سازی استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۰۱ و کیفیت حسابرسی مشاهده کردند. استقلال هیئت مدیره، تخصص مالی هیئت مدیره و تفکیک پست مدیر عامل از رئیس یا نائب رئیس هیئت مدیره هر کدام نقش مهمی در کارایی و عملکرد راهبری شرکتی درونی ایفا می‌کنند. این سازوکارها برای ارتقاء کیفیت گزارش‌های مالی به کار گرفته می‌شوند. گزارش‌های دقیق و

¹ Custódio & Metzger

² Matsunaga & Yeung

³ Yu

⁴ Sraheen

⁵ Donaldson & Davis

⁶ Haniffa & Cooke

⁷ Zhang

⁸ Makni

باکیفیت، نیازمند حضور حسابرسان حرفه‌ای هستند که با دقت کامل به حسابرسی این گزارش‌ها بپردازند. این حسابرسان خبره و باتجربه، با هر نکته و موضوع کلیدی که در فرآیند بررسی‌ها مواجه می‌شوند و برای ذینفعان و سرمایه‌گذاران اهمیت دارد را با شفافیت کامل افشا می‌کنند. نتیجه این تلاش‌ها، گزارش‌های حسابرسی باکیفیت و شفاف است که اعتماد ذینفعان را جلب و حفظ می‌کند. از شاخص‌های کیفیت حسابرسی می‌توان به افشای موضوعات کلیدی حسابرسی اشاره کرد و براساس پژوهش‌های ذکر شده، می‌توان استدلال کرد که سازوکارهای راهبری شرکتی درونی می‌توانند بر کیفیت حسابرسی تأثیر داشته باشند. لذا انتظار می‌رود سازوکارهای راهبری شرکتی درونی، افشای موضوعات کلیدی حسابرسی را تحت تأثیر قرار دهند. بنابراین، با در نظر گرفتن ادبیات موجود، فرضیه اول پژوهش به شرح زیر تدوین گردید:

فرضیه اول: بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط وجود دارد.

۲-۳- رابطه بین سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی

دوره تصدی حسابرس یکی از عوامل مهم در راهبری شرکتی است که بر کیفیت حسابرسی تأثیر می‌گذارد (سلمان و ستیانینگرام^۱، ۲۰۲۳؛ سان و لئو^۲، ۲۰۱۳ و اسماعیلی و همکاران^۳، ۱۴۰۳). دوره تصدی حسابرس بر کیفیت حسابرسی تأثیر مستقیم دارد. با افزایش دوره تصدی، دانش حسابرس از فعالیت‌های شرکت بهبود می‌یابد و کیفیت حسابرسی افزایش می‌یابد (قوش و مون^۴، ۲۰۰۵). اما طولانی شدن بیش از حد دوره تصدی می‌تواند به کاهش کیفیت حسابرسی منجر شود، زیرا استقلال حسابرس کاهش می‌یابد و تمایل به گزارش مشکلات کمتر می‌شود (چن^۴ و همکاران^۴، ۲۰۰۸). برای نمونه، مطابق بخش ۲۰۳ قانون ساربینز-آکسلی^۵، مؤسسات حسابرسی ملزم هستند پس از هر ۵ سال متوالی در حسابرسی یک صاحبکار، شرکا و مدیران مرتبط با حسابرسی را تغییر دهند. در مقابل، مخالفان این الزام دیدگاه متفاوتی دارند و معتقدند عوامل دیگری نیز وجود دارد که می‌تواند استقلال حسابرسان را تضمین کند. به‌عنوان نمونه، تلاش حسابرسان برای حفظ اعتبار و شهرت حرفه‌ای یا نگرانی از مواجهه با دعاوی حقوقی، از جمله سازوکارهایی است که مانع از رفتارهای نادرست حسابرسان می‌شود (جهانی^۶، ۱۳۹۹). مایرز^۶ و همکاران^۶ (۲۰۰۳) نشان دادند حسابرسی که مدت زمان طولانی‌تری با یک صاحبکار کار کرده باشد، تجربه و شناخت بیشتری از فعالیت‌های صاحبکار کسب می‌کند. این شناخت عمیق‌تر باعث می‌شود که حسابرس درک بهتری از شرایط و نیازهای خاص صنعت پیدا کند و توانایی وی در ارزیابی مناسب بودن یا نبودن رویه‌های حسابداری و گزارشگری افزایش می‌یابد (اسچرادر^۷، ۲۰۱۷) و این تخصص موجب بهبود کیفیت خدمات حسابرسی می‌گردد. شپاردسون^۸ (۲۰۱۹) و جانسون^۹ و همکاران^۹ (۲۰۰۲) دریافتند دوره تصدی بلندتر به کیفیت بالاتر سود گزارش شده منجر می‌شود (خرم‌آبادی و همکاران^{۱۰}، ۱۳۹۸ و مجیبو^{۱۰} و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۸).

تغییر حسابرس می‌تواند اعتماد سرمایه‌گذاران به اتکاپذیری صورت‌های مالی و اعتبار حسابرسی را کاهش دهد. حسابرسان با گذشت زمان، با محیط و سیستم‌های داخلی شرکت‌ها بیشتر آشنا می‌شوند و این امر به کاهش رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیریت، افزایش اعتبار و کیفیت گزارش‌های حسابرسی کمک می‌کند. زمانی که کیفیت حسابرسی بالا است، یعنی حسابرس با دقت و موشکافی بیشتری موضوعات کلیدی شرکت را شناسایی کرده و آنها را در گزارش

¹ Salman & Setyaningrum

² Sun & Liu

³ Ghosh & moon

⁴ Chen

⁵ Sarbanes-Oxley

⁶ Myers

⁷ Schrader

⁸ Shepardonson

⁹ Johnson

¹⁰ Majiyebo

حسابرسی به‌طور شفاف افشا می‌کند. تخصص حسابرسان در صنعت از دیگر ویژگی‌های تأثیرگذار بر کیفیت حسابرسی و مرکز ثقل سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که بین تخصص حسابرسان در یک صنعت خاص و کیفیت حسابرسی رابطه مثبتی وجود دارد (ساو و فنگ^۱، ۲۰۲۲ و وان محمد^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). آوردنا^۳ (۲۰۰۰)، نشان داد حسابرسان با تخصص ویژه در حسابرسی به دلایل عمده‌ای، کیفیت حسابرسی بالاتری دارند؛ نخست، آشنایی بیشتر آنها با مسائل و مشکلات حسابداری و حسابرسی آن صنایع، به دلیل انجام مداوم حسابرسی در آن صنایع. دوم، انگیزه‌ای که برای کسب و حفظ شهرت در حسابرسی آن گروه از صنایع خاص دارند. بنابراین، انتظار می‌رود که حسابرسان دارای تخصص در صنعت، دانش ویژه‌ای در آن صنعت داشته باشند که این امر به آنها امکان می‌دهد خطاها و تحریف‌های صورت‌های مالی را بهتر کشف کرده و کیفیت حسابرسی را بهبود دهند (ابراهیمی کردلر و رحمتی، ۱۳۹۳؛ آنام^۴، ۲۰۱۶ و دان و میهو^۵، ۲۰۰۴). از این رو، تخصص حسابرسان باعث افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود که این امر منجر به افزایش شفافیت و کیفیت افشای اطلاعات شرکت می‌گردد. حسابرسان متخصص به دلیل دانش و تجربه عمیق‌تر در صنعت مربوطه، قادر به شناسایی و تحلیل دقیق‌تر مسائل پیچیده و خاص آن صنعت هستند که سایر حسابرسان فاقد آن هستند. مطالعات نیز نشان می‌دهند حسابرسان دارای تخصص، به دلیل مهارت بالاتر در تشخیص و رفع چالش‌های ویژه آن صنعت، قادرند خدمات حسابرسی با کیفیت بالاتری ارائه دهند (رحمان^۶، ۲۰۲۴). هرچه یک مؤسسه حسابرسی در یک صنعت خاص تجربه بیشتری به دست آورد، به دلیل شهرت مثبت آن، تمایل به ارائه خدمات حسابرسی با کیفیت بالاتر افزایش خواهد یافت و به تبع آن، موضوعات کلیدی حسابرسی را که در شرکت با آن برخورد کرده است، به نحو مناسب شناسایی و در گزارش خود افشا می‌نماید (دکیسر^۷ و همکاران، ۲۰۲۴ و رستمی و همکاران، ۱۴۰۱). علوی طبری و بذرافشان (۱۳۹۲)؛ اعتمادی و همکاران (۱۳۸۸) و کرمی و همکاران (۱۳۹۰)، بیان می‌کنند چنانچه حسابرسان در صنعت خود متخصص باشد با افزایش دوره تصدی، کیفیت سود افزایش می‌یابد (مرادی و عرب، ۱۳۹۷). این توانایی‌ها باعث می‌شود که حسابرسان متخصص بتوانند موضوعات کلیدی حسابرسی را با دقت بیشتری شناسایی و افشا کنند.

کارسلو و نیل^۸ (۲۰۰۰)، بر این باورند علاوه بر شهرت خوب، تخصص در صنعت حسابرسی به طور مستقیم به اعتبار حسابرسان کمک می‌کند. شواهد نظری نشان می‌دهد که حسابرسان متخصص در صنعت، حسابرسی مؤثرتری ارائه می‌دهند و تغییرات ساختاری در شرکت‌های حسابرسی برای دستیابی به تخصص در صنعت، نشان‌دهنده نقش مهم تخصص در کیفیت حسابرسی است. یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت حسابرسی و از مولفه‌های راهبری شرکتی بیرونی، رقابت در بازار محصول است. رقابت در بازار محصول می‌تواند فشار بیشتری بر شرکت‌ها وارد کند تا عملکرد مالی خود را بهبود بخشند و از حسابرسان با کیفیت‌تری استفاده کنند. این فشار می‌تواند به افزایش دقت و صحت گزارش‌های مالی منجر شود و در نتیجه کیفیت حسابرسی را ارتقا دهد (طاعتی‌وند و خواجه سعید، ۱۴۰۱). رقابت در بازار محصول می‌تواند به طور مستقیم و غیرمستقیم بر کیفیت حسابرسی و کیفیت سود (واعظ و همکاران، ۱۳۹۴) تأثیر بگذارد. در بازارهای رقابتی، شرکت‌ها برای جذب و حفظ مشتریان باید عملکرد مالی خود را بهبود بخشند و اطلاعات مالی شفاف‌تری ارائه دهند. این شفافیت مالی باعث می‌شود که حسابرسان بتوانند با دقت بیشتری اطلاعات مالی را بررسی کنند و ارزیابی‌های دقیق‌تری

¹ Cao & Feng

² Wan Mohammad

³ Arrunada

⁴ Inaam

⁵ Dunn & Mayhew

⁶ Rahman

⁷ Dekeyser

⁸ Carcello & Neal

انجام دهند. علاوه بر این، شرکت‌هایی که دارای سازوکارهای راهبردی شرکتی قوی‌تری هستند، معمولاً تمایل دارند تا اطلاعات مالی شفاف‌تری ارائه دهند و از حساب‌رسان با کیفیت‌تری استفاده کنند زیرا تلاش می‌کنند تا اطلاعات دقیق‌تر و قابل اعتمادتری در دسترس سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران قرار گیرد (احمدپور و همکاران، ۱۳۸۹). این امر می‌تواند تأثیر رقابت در بازار محصول بر کیفیت حساب‌رسی را تقویت کند. بنابراین، رقابت در بازار محصول می‌تواند به بهبود کیفیت حساب‌رسی منجر شود و شرکت‌ها باید به اهمیت این موضوع توجه ویژه‌ای داشته باشند (کارونا^۱، ۲۰۰۷). همچنین، رقابت در بازار محصول می‌تواند فشار بیشتری بر شرکت‌ها وارد کند تا عملکرد مالی خود را بهبود بخشند و از روش‌های حسابداری محافظه‌کارانه‌تری استفاده کنند.

گرتنر^۲ و همکاران (۱۹۸۸)، درباره سازوکارهای راهبردی شرکتی بیرونی بیان کرده‌اند که شرکت‌هایی که در صنایع رقابتی مشغول به فعالیت هستند، معمولاً تمایل دارند تا سیاست‌های افشای شفاف‌تری را اتخاذ کنند. در نتیجه، زمانی که بازار محصول به اندازه کافی رقابتی باشد، مدیران تحت فشار قرار می‌گیرند تا تصمیمات خود را به گونه‌ای اتخاذ کنند که منافع سهامداران را تأمین نماید (سلارکا^۳، ۲۰۱۲). این فشار می‌تواند به کاهش دستکاری‌های مالی و افزایش کیفیت سود منجر شود (چنگ^۴ و همکاران، ۲۰۱۳ و فخاری و نتاج کردی، ۱۳۹۷). به این ترتیب، وقتی کیفیت گزارشگری مالی افزایش یابد، هیئت مدیره به دنبال حساب‌رسان با کیفیت‌تر خواهد رفت و حساب‌رسان می‌توانند در جریان حساب‌رسی، موضوعات کلیدی را با جزئیات بیشتری در گزارش‌های خود بگنجانند. ریس^۵ (۲۰۰۳) بیان می‌کند رقابت در بازار محصول می‌تواند نقش مهمی در کاهش اقدامات نادرست مدیریتی در گزارشگری مالی داشته باشد. این رقابت با کاهش دستکاری‌های فرصت‌طلبانه در سود و رویه‌های حسابداری، بهبود کیفیت سود و در نتیجه افزایش کیفیت اطلاعات حسابداری را به همراه دارد. از سوی دیگر، ونتورینی^۶ و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند افشای موضوعات کلیدی حساب‌رسی با قاطعیت پیش‌بینی‌های تحلیلگران ارتباط معنادار و مثبتی دارد که حاکی از اهمیت آن برای کیفیت حساب‌رسی است.

زنگ^۷ و همکاران (۲۰۲۱) و کیتیونگ و سراپایانچ^۸ (۲۰۲۰) ارتباط مثبت و معناداری بین پیاده‌سازی استاندارد بین‌المللی حساب‌رسی ۷۰۱ و کیفیت حساب‌رسی مشاهده کردند. دوره تصدی حساب‌رس، تخصص حساب‌رس در صنعت و رقابت در بازار محصول از جمله عوامل کلیدی در ارتقای کارایی و عملکرد راهبردی شرکتی بیرونی محسوب می‌شوند. این سازوکارها با هدف بهبود کیفیت گزارش‌های مالی طراحی شده‌اند، چرا که گزارش‌های مالی با کیفیت‌تر، تمایل شرکت‌ها را به استفاده از خدمات حساب‌رسان معتبر و حرفه‌ای افزایش می‌دهد. حساب‌رسان با کیفیت نیز با افشای دقیق موضوعات کلیدی که در فرآیند حساب‌رسی شناسایی می‌کنند، اطلاعاتی شفاف‌تر و گزارش‌هایی دقیق‌تر را در اختیار ذینفعان و سرمایه‌گذاران قرار می‌دهند. از شاخص‌های کیفیت حساب‌رسی می‌توان به افشای موضوعات کلیدی حساب‌رسی اشاره کرد که براساس پژوهش‌های ذکر شده، می‌توان استدلال کرد سازوکارهای بیرونی راهبردی شرکتی می‌تواند بر کیفیت حساب‌رسی تأثیر داشته باشد. لذا انتظار می‌رود سازوکارهای راهبردی شرکتی بیرونی، افشای موضوعات کلیدی حساب‌رسی را تحت تأثیر قرار دهند. بنابراین، با در نظر گرفتن ادبیات موجود، فرضیه دوم پژوهش به شرح زیر تدوین شد: فرضیه دوم: بین سازوکارهای راهبردی شرکتی بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حساب‌رسی ارتباط وجود دارد.

¹ Karuna

² Gertner

³ Selarka

⁴ Cheng

⁵ Raith

⁶ Venturini

⁷ Zeng

⁸ Kitiwong & Sarapaivanich

۴-۲- نقش تعدیلی هزینه‌های نمایندگی بر ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی

با توجه به جدایی مالکیت و کنترل (سهامداری و مدیریت که ویژگی ذاتی اقتصاد بازار است)، نحوه نظارت سهامداران بر مدیریت، موضوع راهبری شرکتی است (پاریس^۱، ۲۰۰۱؛ جان و سنبت^۲، ۱۹۹۸ و شلفر و ویشنی^۳، ۱۹۹۷). بنابراین، براساس تئوری نمایندگی، مدیران شرکت‌ها با مشکل جدایی مالکیت و کنترل و مسئله نمایندگی مواجه هستند (جان و سنبت، ۱۹۹۸). هزینه‌های نمایندگی به دلیل کاهش عملکرد شرکت، اهمیت دارند (اینگلی و وان در والت^۴، ۲۰۰۴). تضاد منافع و عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران، برای اطمینان از پاسخگویی مناسب شرکت‌ها به ذینفعان، باید از سازوکارهای مناسب برای نظارت و مراقبت کافی بر فعالیت‌های شرکت استفاده شود. یکی از این سازوکارها، استفاده از سازوکارهای راهبری شرکتی و حسابرسی با کیفیت است (دی‌آنجلو^۵، ۱۹۸۱). برطبق نظریه نمایندگی، از سازوکارهای درون سازمانی که برای کاهش مسائل نمایندگی مؤثر است استقلال هیئت مدیره، تفکیک پست مدیرعامل از رئیس یا نائب رئیس هیئت مدیره و تخصص مالی هیئت مدیره است. سازوکارهای درون سازمانی می‌تواند از فرصت‌طلبی مدیران جلوگیری کند (آبراهامسون و پارک^۶، ۱۹۹۴) و مدیریت ممکن است از ضعف راهبری برای افشا اطلاعات به نفع خویش استفاده کند، در حالی که عملکرد راهبری شرکتی خوب مشکل نمایندگی را کاهش خواهد داد (بوئرتی و همکاران، ۲۰۲۰؛ المگری و همکاران، ۲۰۲۰؛ گول^۷ و همکاران، ۲۰۱۲ و هنری^۸، ۲۰۱۰).

سازوکارهای راهبری درون سازمانی توانمند می‌توانند اطلاعات شرکت را برای اعضای بیرون سازمان به نحو بهتری تأیید و ارائه کنند (لی و همکاران، ۲۰۱۷ و باتوا^۹ و همکاران، ۲۰۱۵) که این امر موجب کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌شود یا مشکلات نمایندگی را کمتر می‌کند (پنیتیریس^{۱۰}، ۲۰۰۲). شرکت‌هایی با عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر، کمتر تحت نظارت سازوکارها قرار دارند در شرایطی که سازوکارهای شرکت یعنی عملکرد نظارتی هیئت مدیره مناسب نباشد (آنگ^{۱۱} و همکاران، ۲۰۰۰)، احتمال دستکاری گزارش‌های مالی افزایش می‌یابد و دستکاری در سودها افزایش می‌یابد (لین^{۱۲}، ۲۰۱۱ و رهنمای‌رودپشتی و نبوی چشمی، ۲۰۱۱). در چنین شرایطی، مدیران ممکن است تمایلی به انتخاب حسابرسان با کیفیت نداشته باشند و حسابرسان نیز ممکن است نتوانند مسائل کلیدی را در حین حسابرسی افشا کنند و این موارد را در گزارش‌های خود به ذینفعان اطلاع‌رسانی نکنند. پژوهش‌های شجاع‌اله‌کانی و نیک‌کار (۱۳۹۷) و خلیلی سرلک (۱۳۹۵) نشان می‌دهند که سازوکارهای درون سازمانی تأثیر مثبتی بر کیفیت سود دارد. پژوهش اونکل و کرامر^{۱۳} (۲۰۱۰)، تأیید کرده است که این سازوکارها، تأثیر مثبتی بر عملکرد مدیریت سود واقعی و تعهدی و کیفیت حسابرسی دارد. ذینفعان شرکت می‌توانند از طریق سازوکارهای راهبری شرکتی بر مدیران و اعضای هیئت مدیره نظارت کنند تا منافع خود را حفظ کنند (مکنایت و ویر^{۱۴}، ۲۰۰۹ و فلورایکس^{۱۵}، ۲۰۰۸).

پژوهش‌های جنسن و مک‌لینگ (۱۹۷۶)، نشان داده است شرکت‌هایی که بستر تضاد منافع یا هزینه نمایندگی بالایی دارند و همسوسازی منافع در آنها فراهم نشده است، به احتمال بیشتری در معرض سوءاستفاده‌های مدیریتی قرار می‌گیرند. نبود سازوکار راهبری شرکتی مناسب و کیفیت پایین حسابرسی به عنوان عوامل اصلی وقوع چنین مشکلاتی شناخته می‌شوند (لی^{۱۶}، ۲۰۰۷ و

1 Paris

2 John & Senbet

3 Shleifer & Vishny

4 Ingley & Van der Walt

5 Deangelo

6 Abrahamson & Park

7 Gul

8 Henry

9 Baatwah

10 Pinteris

11 Ang

12 Lin

13 O'connell & Cramer

14 Mcknight & Weir

15 Florackis

16 Li

نمازی و همکاران، ۱۳۹۰). در چنین شرایطی، دستکاری در گزارش‌های مالی و ارقام سود افزایش یافته و منجر به تصمیمات نادرست مالی می‌شود. مدیران نیز در این بستر، تمایل کمتری به انتخاب حسابرسان با کیفیت و متعهد نشان می‌دهند. این سازوکارها در جلوگیری از رفتارهای سودجویانه مدیران و نیز کاهش تضادها نقش حیاتی ایفا می‌کنند. راهبری شرکتی درونی مؤثر از طریق انتخاب حسابرسان مستقل و توانمند، می‌تواند کنترل‌های داخلی را تقویت و مدیران را به ارائه اطلاعات دقیق و شفاف ترغیب و حسابرسان را ملزم می‌کند هر مسئله کلیدی که در فرایند کار حسابرسی با آن برخورد کرده‌اند را افشا کنند. هدف اصلی حسابرسان، حفاظت از منافع سهامداران در برابر تحریفات و خطاهای بااهمیت در صورت‌های مالی و هر مسئله کلیدی در حین حسابرسی که نیاز است ذینفعان را باخبر کند در گزارش حسابرسی افشا خواهد کرد و این امر موجب بهبود کیفیت حسابرسی می‌شود. این امر نه تنها اعتماد ذینفعان را افزایش می‌دهد بلکه به سرمایه‌گذاران امکان می‌دهد تا با درک بهتری از ریسک‌ها و فرصت‌های موجود در شرکت، تصمیمات سرمایه‌گذاری آگاهانه‌تری اتخاذ کنند (بوشمن و اسمیت، ۲۰۰۱).

استقلال هیئت مدیره، تخصص مالی هیئت مدیره و تفکیک پست مدیر عامل از رئیس یا نائب رئیس هیئت مدیره از جمله عوامل کلیدی در ارتقای کارایی و عملکرد راهبری شرکتی درونی محسوب می‌شوند. سازوکارهای راهبری شرکتی می‌توانند با کاهش مدیریت سود، افزایش کیفیت سود و کیفیت حسابرسی، عاملی برای مهار هزینه‌های نمایندگی و ایفای نقش بیشتر توسط راهبری شرکتی در شرایط وجود هزینه‌های نمایندگی برای نظارت بر شرکت و عملکرد هیئت مدیره است. افشای موضوعات کلیدی حسابرسی نیز یکی از شاخص‌های مهم کیفیت حسابرسی است که به تضمین شفافیت و کیفیت اطلاعات ارائه شده کمک می‌کند. لذا انتظار می‌رود هزینه‌های نمایندگی ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی را تحت تأثیر قرار دهند. بنابراین، با در نظر گرفتن ادبیات موجود، فرضیه سوم پژوهش به شرح زیر تدوین گردید:

فرضیه سوم: هزینه‌های نمایندگی بر ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی تأثیر دارد.

دوره تصدی حسابرسی، تخصص حسابرس در صنعت و رقابت در بازار محصول به عنوان یک سازوکار کنترل مؤثر در مهار رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران شناخته می‌شود. یکی از راه‌های کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، انجام حسابرسی سالانه است (کلینج^۲ و همکاران، ۲۰۱۲). سازوکارهای راهبری بیرونی به طور قابل توجهی تضاد منافع بین مدیران و سرمایه‌گذاران و به تبع آن عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می‌دهد (کوکار یا^۳ و همکاران، ۲۰۱۶) و در بهبود کیفیت حسابرسی (بهبهانی نیا و همکاران، ۱۳۹۵؛ حساس یگانه، ۱۳۹۵ و سولومون^۴، ۱۹۹۹) و بهبود کیفیت سود (کارسلو و ناچی^۵، ۲۰۰۴) یک عامل کلیدی به حساب می‌آید. حسابرسی با کیفیت بالا به منزله مکانیزمی هوشیار و اثربخش برای تعدیل تضاد منافع مورد توجه قرار گرفته است حسابرسان با کیفیت به احتمال بیشتری اقدامات فرصت‌طلبانه مدیریت را شناسایی و گزارش می‌کنند (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۶) تا از منصفانه بودن اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی و قابلیت اعتماد به آنها اطمینان معقولی ایجاد شود (ابود^۶ و همکاران، ۲۰۱۸). با طولانی شدن مدت ارتباط حسابرس و صاحبکار، استقلال حسابرس خدشه‌دار خواهد شد (کاسترلا و جانسون^۷، ۲۰۱۳)

¹ Bushman & Smith

² Clinch

³ Chhaochharia

⁴ Solomon

⁵ Carcello & Nagy

⁶ Abad

⁷ Casterella & Johnston

و منجر به کاهش کیفیت گزارشگری مالی خواهد شد (توماس و ویلسون^۱، ۲۰۱۵). گول^۲ و همکاران (۲۰۰۹) بر این باورند که این موضوع به عدم تقارن اطلاعاتی نیز مرتبط است. برای کاهش سطح عدم تقارن اطلاعاتی بین کاربران صورت‌های مالی و مدیریت، نیاز به حسابرس با کیفیت دارد تا به اطلاعات بیشتری درباره شرکت دسترسی پیدا کند و گزارشات نادرست را تشخیص دهد. لئونگ^۳ و همکاران (۲۰۱۷)، کیم^۴ و همکاران (۲۰۰۷) و مایرز و همکاران (۲۰۰۳) گزارش دادند که مؤثر بودن این سازوکارها، کیفیت سودهای گزارش شده نیز افزایش می‌یابد. چان^۵ و همکاران (۲۰۰۶)، بیان می‌کنند کاهش سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی منجر به افت کیفیت سود می‌شود. کاهش کیفیت سود باعث افزایش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش کیفیت حسابرسی می‌شود، به طوری که حسابرس نمی‌تواند مسائل کلیدی را به طور کامل افشا کند.

پژوهش نوروژی و همکاران (۱۴۰۰) نشان می‌دهد بهبود خوانایی گزارش‌های مالی و کیفیت افشای اطلاعات به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی منجر می‌شود. همچنین، پژوهش کلاین^۶ (۲۰۰۲) تأیید می‌کند سازوکارهای راهبری شرکتی قوی‌تر و کارآمدتر، مانند وجود کمیته‌های حسابرسی مستقل و نظام‌های نظارتی دقیق، تضاد منافع را به‌طور مؤثر مدیریت کرده و از افزایش هزینه‌های نمایندگی جلوگیری کنند. این امر باعث می‌شود تأثیر مثبتی بر روی کیفیت سود داشته باشد (کارجالاین^۷، ۲۰۱۱ و علوی طبری و بذرافشان، ۱۳۹۲). سازوکارهای راهبری شرکتی تأثیر بیشتری در کاهش مدیریت سود دارد (شمس و همکاران، ۱۳۹۵ و نلوان و تانسوریا^۸، ۲۰۱۹). هرچه کیفیت حسابرسی و کیفیت سود بالاتر باشد، نظارت کارتر شده و احتمال کشف رویه‌های حسابداری مشکوک و گزارش‌های نادرست توسط مدیران بیشتر می‌شود. در صورتی که مدیران به این نگرانی‌ها توجه نکنند، احتمال صدور گزارش غیرمقبول توسط حسابرسان با کیفیت بالا افزایش می‌یابد. در این حالت کیفیت گزارشگری مالی (کیفیت سود)، محصول مشترک تلاش‌های مدیریت و حسابرس تلقی خواهد شد. رقابت شدید در بازار، مدیران را به بهبود کارایی و ادار می‌کند، زیرا شرایط رقابتی باعث شناسایی و خروج شرکت‌های ناکارآمد از بازار می‌شود و از سوءاستفاده مدیران از منابع شرکت برای منافع شخصی جلوگیری می‌کند. پژوهش لاپورتا^۹ و همکاران (۱۹۹۹)، نشان می‌دهد در کشورهایی با چارچوب‌های قانونی قوی‌تر برای راهبری شرکتی، شرکت‌ها از نظر کیفیت افشای اطلاعات عملکرد بهتری دارند و در نتیجه، هزینه‌های نمایندگی در این شرکت‌ها کاهش می‌یابد. نیز، پژوهش غیوری مقدم و همکاران (۲۰۱۴) نشان داد سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی می‌تواند مدیران را به افشای اختیاری و با کیفیت بالای اطلاعات تشویق کند.

شرکت‌ها در صنایعی که سطح رقابت در آنها پایین است، تمایل دارند با ایجاد فضایی غیر شفاف، مزیت رقابتی خود را از طریق انحصار حفظ کرده باشند. بنابراین، در چنین فضایی اطلاعات با کیفیت مناسب افشا نمی‌شود. در نهایت، پژوهش زارعی و زندی (۱۳۹۸) نشان دادند سازوکارهای راهبری شرکتی قوی می‌توانند به کاهش مدیریت سود منجر شوند. مدیریت سود به معنای دستکاری سودها توسط مدیران است که منجر به ارائه گزارش‌های مالی دقیق و شفافی در اختیار حسابرس قرار نمی‌گیرد. به همین دلیل، حسابرس قادر نیست در جریان حسابرسی، مسائل کلیدی را به‌طور کامل و جامع افشا کند. برقتی^{۱۰} و همکاران (۲۰۲۱) با تحلیل شرکت‌های امارات متحده عربی نشان دادند که افشای موضوعات کلیدی حسابرسی باعث بهبود ارتباطات و شفافیت، افزایش پاسخگویی مدیریتی، کاهش هزینه‌های نمایندگی سرمایه سهام و در نتیجه، ارتقای کیفیت حسابرسی شده

¹ Thomas & Wilson

² Gul

³ Leung

⁴ Kim

⁵ Chan

⁶ Klein

⁷ Karjalainen

⁸ Nelwan & Tansuria

⁹ Laporta

¹⁰ Barghathi

است. دوره تصدی حسابرِس، تخصص حسابرِس در صنعت و رقابت در بازار محصول از جمله عوامل کلیدی در ارتقای کارایی و عملکرد راهبری شرکتی بیرونی محسوب می‌شوند. زمانی که سازوکارهای راهبری شرکتی می‌تواند موجب کاهش مدیریت سود و افزایش کیفیت سود و کیفیت حسابرِس شود، یعنی عاملی برای مهار هزینه‌های نمایندگی و ایفای نقش بیشتر توسط راهبری شرکتی در شرایط وجود هزینه‌های نمایندگی برای نظارت بر شرکت و عملکرد هیئت مدیره است. از شاخص‌های مهم کیفیت حسابرِس می‌توان به افشای موضوعات کلیدی حسابرِس اشاره کرد که نقش اساسی در تضمین شفافیت و کیفیت اطلاعات ارائه‌شده دارد. لذا انتظار می‌رود هزینه‌های نمایندگی، ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرِس را تحت تأثیر قرار دهند. بنابراین، با در نظر گرفتن ادبیات موجود، فرضیه چهارم پژوهش به شرح زیر تدوین گردید:

فرضیه چهارم: هزینه‌های نمایندگی بر ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرِس تأثیر دارد.

۳- روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از دیدگاه نوع داده‌ها، کمی، از دیدگاه نتیجه اجرا، کاربردی، از دیدگاه هدف اجرا، با هدف توصیفی و رویکرد همبستگی، از دیدگاه نوع استدلال، قیاسی - استقرایی و از دیدگاه زمانی، پس‌رویدادی است.

۳-۱- روش گردآوری داده‌ها

در این پژوهش، داده‌ها به‌طور اسنادی و کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده‌اند که شامل استفاده از منابع معتبر مانند کتاب‌ها، مجلات بین‌المللی آنلاین، و مقالات علمی است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از اطلاعات وبسایت‌های رسمی سازمان بورس، داده‌های مالی بانک اطلاعاتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران و صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی همراه استفاده شده است. ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها بسته به نوع داده متفاوت خواهند بود.

۳-۲- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. دلیل انتخاب این شرکت‌ها به عنوان جامعه آماری، نظارت سازمان‌های مهم اقتصادی مانند وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی و سازمان بورس و اوراق بهادار بر این شرکت‌ها است. همچنین، صورت‌های مالی این شرکت‌ها باید توسط حسابرسان معتمد سازمان بورس تأیید شوند که این امر به افزایش قابلیت اتکای آنها کمک می‌کند. علاوه بر این، شرکت‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران موظف به ارائه گزارش‌های مالی به صورت یکنواخت هستند که این موضوع قابلیت مقایسه آنها را افزایش می‌دهد. بنابراین، بورس اوراق بهادار تهران بهترین منبع برای استخراج اطلاعات مالی شرکت‌ها به منظور دستیابی به نتایج بهتر در پژوهش است.

نمونه پژوهش با در نظر گرفتن مجموعه‌ای از معیارها که کلیه شرکت‌های بورس اوراق بهادار را در نمونه ما شامل می‌شود، انتخاب شده است. در جدول ۱ نمونه انتخاب شده به شرح زیر ارائه شده است:

- شرکت‌هایی که پایان سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند ماه نیست.
- از سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ در بورس حضور داشته باشند.
- در طی دوره مورد بررسی (۱۳۹۵-۱۴۰۱) شرکت تغییر سال مالی نداشته باشد.

- به دلیل وجود شرایط خاص محیط گزارشگری، بانک‌ها و مؤسسات مالی مانند شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری‌های مالی، هلدینگ‌ها و شرکت‌های لیزینگ، در طبقه‌بندی مورد نظر قرار نمی‌گیرند. این تفاوت‌ها باعث می‌شوند که روش‌های متفاوتی برای تحلیل و بررسی آنها لازم باشد.
- داده‌های مالی و غیرمالی باید برای استخراج اطلاعات لازم قابل دسترسی باشند و سهام شرکت‌ها باید به صورت مداوم در بورس تهران مورد معامله قرار گیرند، به گونه‌ای که وقفه‌ای بیش از شش ماه در معاملات آنها ایجاد نشود. داده‌های مالی مورد نیاز شرکت قابل محاسبه و در دسترس باشد.

جدول ۱. نحوه انتخاب و استخراج نمونه آماری

تعداد شرکت	شرح
۵۱۰	تعداد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران قبل از سال ۱۳۹۵
(۷۸)	تعداد شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها و واسطه‌گری مالی، هلدینگ‌ها، لیزینگ‌ها و بیمه‌ها
(۵۲)	تعداد شرکت‌هایی که در بازه زمانی پژوهش، تغییر سال مالی داشتند.
(۶۹)	تعداد شرکت‌هایی که در بازه زمانی پژوهش، توقف معاملاتی بیش از شش ماه داشتند.
(۷۱)	تعداد شرکت‌هایی که در بازه زمانی پژوهش، از بورس خارج شده‌اند.
(۸۴)	تعداد شرکت‌هایی که پایان سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند ماه نیست.
(۵۵)	تعداد شرکت‌هایی که در بازه زمانی (۱۳۹۵-۱۴۰۱)، اطلاعات مالی آنها در دسترس نبود.
(۴۰۹)	تعداد شرکت‌های حذف شده از نمونه پژوهش
۱۰۱	تعداد شرکت‌های مورد بررسی در پژوهش

پس از مدنظر قرار دادن محدودیت‌ها و شرایط موردنظر، از میان شرکت‌های پذیرفته شده در بازار بورس تهران، تعداد ۱۰۱ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. در نهایت، با در نظر گرفتن بازه زمانی ۷ ساله پژوهش، مجموع داده‌های ترکیبی مورد استفاده در آزمون فرضیات به تعداد ۷۰۷ سال-شرکت می‌رسد.

۳-۳- مدل‌های پژوهش

با استناد به پژوهش‌های موجود، مناسب‌ترین روش برای اندازه‌گیری هر یک از متغیرها انتخاب و با توجه به متغیرهای کنترلی مرتبط (براساس همان مطالعات)، مدل‌های رگرسیونی برای آزمون فرضیه‌ها تدوین و به کار گرفته شدند. با استنباط از مدل آزمون پژوهش‌های رحمان و کریم (۲۰۲۳)، فریرا و مورایس^۱ (۲۰۲۰)، ووتیچیندانون و ایساراورناراونیچ^۲ (۲۰۲۰)، ولته^۳ (۲۰۲۰) و پینتو و مورایس^۴ (۲۰۱۹)، مدل‌های آزمون فرضیه‌های پژوهش به شرح روابط (۱) و (۲) معرفی شده‌اند.

$$KAM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 INT(EXT)CG_{it} + \alpha_2 SIZE_{it} + \alpha_3 LEV_{it} + \alpha_4 MTB_{it} + \alpha_5 AGE_{it} + \alpha_6 SG_{it} + \alpha_7 ROA_{it} + \alpha_8 ACA_{it} + \alpha_9 DCEO_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

KAM_{it} : افشای موضوعات کلیدی حسابرسی

$INTCG_{it}$: راهبردی شرکتی درونی

$SIZE_{it}$: اندازه شرکت

$EXTCG_{it}$: راهبردی شرکتی بیرونی

AGE_{it} : سن شرکت

LEV_{it} : اهرم مالی

MTB_{it} : فرصت‌های رشد

SG_{it} : رشد فروش

ACA_{it} : میزان فعالیت کمیته حسابرسی

ROA_{it} : بازده دارایی‌ها

$AGENCY_{it}$: هزینه‌های نمایندگی

$DCEO_{it}$: جاب‌جایی مدیر عامل

¹ Ferreira & Morais

² Wuttichindanon & Issarawornrawanich

³ Velte

⁴ Pinto & Morais

$$\begin{aligned}
 KAM_{it} = & \alpha_0 + \alpha_1 INT(EXT)CG_{it} + \alpha_2 AGENCY_{it} + \alpha_3 AGENCY_{it} \\
 & * INT(EXT)CG_{it} + \alpha_4 SIZE_{it} + \alpha_5 LEV_{it} \\
 & + \alpha_6 MTB_{it} + \alpha_7 AGE_{it} + \alpha_8 SG_{it} + \alpha_9 ROA_{it} + \alpha_{10} ACA_{it} \\
 & + \alpha_{11} DCEO_{it} + \varepsilon_{it}
 \end{aligned}
 \tag{2}$$

۳-۴- متغیرهای پژوهش

۳-۴-۱- متغیر وابسته: افشای موضوعات کلیدی حسابرسی (KAM)

طبق استاندارد حسابرسی ایران شماره ۷۰۱، موضوعات عمده حسابرسی مسائلی هستند که به قضاوت حرفه‌ای حسابرس در حسابرسی صورت‌های مالی دوره جاری، بیشترین اهمیت بوده‌اند. مسائل عمده حسابرسی از میان موضوعات اطلاع‌رسانی شده به ارکان راهبری انتخاب می‌شوند. موضوعات کلیدی حسابرسی توسط حسابرس گزارش می‌شود و بینش جدیدی به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی با توجه به برآوردها و ریسک‌های مهم صورت‌های مالی ارائه می‌دهد (بروور و همکاران، ۲۰۱۶). در پژوهش حاضر برای اندازه‌گیری افشای موضوعات کلیدی حسابرسی به پیروی از **جعفری نسب کرمانی و همکاران (۱۳۹۸)** از شش معیار زیر استفاده شده است:

- ۱) ارزیابی حسابرس از مفروض‌های اساسی مبنای شناخت و افشای اقلام صورت‌های مالی در گزارش حسابرس.
- ۲) نحوه مواجهه حسابرس با ریسک‌های مختلف شرکت.
- ۳) خلاصه‌ای از موضوع‌های مهم که با کمیته‌های حسابرسی در میان گذاشته است.
- ۴) حساب‌هایی بالاترین ریسک تحریف بااهمیت از جمله ریسک ناشی از تقلب در گزارش حسابرس.
- ۵) ارزیابی حسابرس از رویدادهای عمده که طی دوره مورد حسابرسی رخ داده‌اند.
- ۶) موضوع‌هایی که طبق قضاوت حرفه‌ای حسابرس در حسابرسی صورت‌های مالی دارای بیشترین اهمیت هستند (**جعفری نسب کرمانی و همکاران، ۱۳۹۸**).

استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۰۱ برای مجموعه کامل صورت‌های مالی با مقاصد عمومی واحدهای تجاری پذیرفته شده در بورس و شرایطی قابل اعمال است که حسابرس تصمیم می‌گیرد موضوع‌های کلیدی حسابرسی را در گزارش خود اطلاع‌رسانی کند. از دیدگاه حسابرسان باید موضوع‌های کلیدی حسابرسی در نزدیک‌ترین محل به ارائه‌بند اظهارنظر حسابرس افشا گردد و برای هر موضوع باید عنوان مناسب ارائه گردد (**جعفری نسب کرمانی، ۱۳۹۷**). برای اندازه‌گیری افشای موضوعات کلیدی حسابرسی، شش معیار تعریف شده است و گزارش‌های حسابرسی از لحاظ افشای آنها مورد واکاوی قرار گرفته‌اند. برای هر معیاری که محقق شده است، عدد یک و در غیر این صورت، عدد صفر اختصاص داده شده است. سپس مجموع امتیازات هر شرکت بر تعداد کل امتیازات قابل کسب، یعنی عدد شش، تقسیم‌گردد تا امتیاز افشای موضوعات کلیدی حسابرسی برای گزارش حسابرسی آن شرکت به‌دست آید. لازم به ذکر است استاندارد شماره ۷۰۱ حسابرسی، در سال ۱۴۰۰ تصویب و رعایت آن برای حسابرسی صورت‌های مالی شرکت‌هایی که دوره مالی آنها از اول فروردین ۱۴۰۱ و پس از آن است، الزامی شده است. با این حال، جامعه آماری این پژوهش از سال ۱۳۹۵ انتخاب شده است، زیرا برخی از حسابرسان، پیش از الزام این استاندارد، شش آیت‌م ذکر شده در بالا را شناسایی، رعایت و در گزارش‌های حسابرسی خود افشا کرده‌اند.

۳-۴-۲- متغیر مستقل: راهبری شرکتی درونی (INTCG^۱)

راهبری شرکتی ساختاری پیچیده و مرکب از ابعاد درونی و بیرونی است و هیچ یک از عناصر راهبری به تنهایی نمی‌تواند این ساختار بنیادی را توصیف کند. استفاده از شاخص‌های ترکیبی و چندبعدی این مزیت را دارد که به جای وارد کردن هر یک از عوامل راهبری به طور جداگانه در مدل پژوهش، تمامی این عوامل در قالب یک متغیر وارد می‌شوند (گمپرز^۲ و همکاران، ۲۰۰۳). در پژوهش حاضر، به منظور سنجش راهبری شرکتی درونی با الهام از روش حساس یگانه و سلیمی (۱۳۹۰) و مطالعه انجام شده توسط (القداسی و آیدین^۳، ۲۰۱۸)، برای اندازه‌گیری راهبری شرکتی درونی از یک معیار ترکیبی استفاده شده است. این معیار شامل امتیاز سه متغیر مرتبط با هیئت مدیره است. برای تمامی سه متغیر، به مقادیر بالاتر از میانه صنعت یا وجود ویژگی مربوطه عدد ۱ اختصاص داده شده است و برای مقادیر کمتر از میانه یا عدم وجود آن ویژگی عدد صفر در نظر گرفته شده است. بنابراین، مجموع این امتیازها برای هر شرکت مقداری بین صفر تا سه خواهد بود که هر چه این امتیاز به عدد ۳ نزدیک‌تر باشد، اثربخشی راهبری شرکتی بالاتر و هر چه به صفر نزدیک‌تر باشد، اثربخشی کمتر خواهد بود. در نهایت، برای محاسبه راهبری شرکتی درونی، مجموع امتیازات هر سال - شرکت بر مجموع امتیازات قابل کسب (یعنی ۳) تقسیم می‌گردد، تا شاخص به صورت نسبت به دست آید. سه متغیر راهبری شرکتی درونی به شرح است:

- **استقلال هیئت مدیره:** استقلال هیئت مدیره، که از طریق تعداد مدیران غیرموظف در هیئت مدیره اندازه‌گیری می‌شود. در صورتی که تعداد اعضای غیرموظف هیئت مدیره بیشتر از میانه صنعت باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر اختصاص داده می‌شود (مهدوی و شعبانی، ۱۳۹۸). عضو غیرموظف هیئت مدیره، عضوی است که فاقد مسئولیت اجرایی در شرکت است.
- **تفکیک پست مدیرعامل از رئیس یا نایب رئیس هیئت مدیره:** در شرایطی که نقش مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره در یک شرکت توسط یک فرد واحد برعهده گرفته شود، این امر به عنوان دوگانگی پست مدیرعامل شناخته می‌شود و عاملی برای تضعیف راهبری شرکتی است. بنابراین، در این پژوهش برای اندازه‌گیری متغیر تفکیک پست مدیرعامل از رئیس یا نایب رئیس هیئت مدیره، در صورت جدا بودن نقش مدیرعامل از رئیس یا نایب رئیس هیئت مدیره، مقدار ۱ به آن اختصاص داده می‌شود و در صورت عدم تفکیک این نقش‌ها، مقدار صفر در نظر گرفته می‌شود (رهنمای رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۱).
- **تخصیص مالی هیئت مدیره:** اگر اعضای هیئت مدیره در زمینه‌های مالی مهارت داشته باشند، قادر به ارائه و تحلیل عملکرد مالی شرکت خواهند بود و گزارش‌های دقیق‌تری تهیه می‌کنند. در صورتی که تخصص‌های مالی اعضا از میانه صنعت مربوطه بیشتر باشد، عدد ۱ و اگر کمتر باشد، عدد صفر را در نظر بگیرید (سارور^۴ و همکاران، ۲۰۱۸).

۳-۴-۳- راهبری شرکتی بیرونی (EXTCG^۵)

در پژوهش حاضر، به منظور سنجش راهبری شرکتی بیرونی با الهام از روش حساس یگانه و سلیمی (۱۳۹۰) و به پیروی از روش پژوهش القداسی و آیدین (۲۰۱۸) از یک معیار ترکیبی و چند بعدی استفاده شده است. معیار کیفیت راهبری شرکتی بیرونی در این پژوهش، ترکیبی از امتیاز سه متغیر مرتبط با کیفیت حسابرسی مستقل و رقابت در بازار محصول به

¹ Internal Corporate Governance Mechanisms

² Gompers

³ Alqadasi & Abidin

⁴ Sarwar

⁵ External Corporate Governance Mechanisms

عنوان سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی هست. به هر یک از این سه متغیر، امتیاز ۱ در صورتی تعلق می‌گیرد که مقدار آن بالاتر از میانه صنعت باشد یا ویژگی مورد نظر را دارا باشد. در مقابل، اگر مقدار متغیر پایین‌تر از میانه صنعت باشد یا ویژگی مذکور را نداشته باشد، امتیاز ۰ به آن اختصاص داده می‌شود. بنابراین، مجموع امتیازات هر شرکت می‌تواند بین ۰ تا ۳ باشد، که امتیاز نزدیک به عدد ۳ نشان دهنده اثربخشی بالای راهبری شرکتی و امتیاز نزدیک به عدد صفر نشان دهنده اثربخشی پایین‌تر است. در پایان برای محاسبه راهبری شرکتی بیرونی مجموع امتیازات هر سال - شرکت بر مجموع امتیازات قابل کسب (یعنی ۳) تقسیم می‌شود، تا شاخص به صورت نسبت به دست آید. سه متغیر راهبری شرکتی بیرونی به شرح زیر است:

• **دوره تصدی حسابرس: مطالعات خداداده شاملو و بادآور نهندي (۱۳۹۶)**، دوره تصدی حسابرس تعداد سالهای انباشته از زمانی تعریف می‌شود که حسابرس فعالیت خود را برای اولین سال در واحد مورد رسیدگی آغاز کرده است. اگر شرکای امضاء کننده گزارش حسابرسی طی دو سال گذشته تغییر نکرده باشد، عدد صفر و در صورت تغییر، عدد یک به شرکت اختصاص می‌یابد. این معیار به منظور ارزیابی دقیق استقلال و تجربه حسابرسان در نظر گرفته شده است.

• **تخصیص حسابرس در صنعت: تخصیص حسابرس در صنعت به معنای ارائه ایده‌ها و راهکارهای جدید برای کمک به صاحبکاران است.** در این پژوهش، از سهم بازار به عنوان شاخصی برای اندازه‌گیری تخصیص حسابرسی استفاده شده است. تخصیص حسابرس در صنعت از دو روش «سهم بازار» و «سهم پرتفوی مؤسسه حسابرسی» قابل محاسبه است. در این پژوهش، از رویکرد سهم بازار استفاده شده است. پژوهش اعتمادی و همکاران (۱۳۸۸) نیز بر این رویکرد تأکید دارد، زیرا در ایران، جمع‌آوری داده‌های لازم برای محاسبه تخصیص در صنعت حسابرس از طریق سهم پرتفوی مؤسسه حسابرسی با چالش‌های زیادی رو به رو است. سهم بازار حسابرسان بر اساس رابطه (۳) به شرح ذیل محاسبه می‌شود (عرب‌زاده و پرویزلو، ۱۳۹۹؛ حبیب و بایان، ۲۰۱۱ و نیل و ریلی، ۲۰۰۴):

$$\left(\frac{1}{If}\right) * \left(\frac{1}{2}\right) < \left(\frac{EA}{EAT}\right) \quad (3)$$

که در آن؛

EA^1 : مجموعه دارایی‌های تمام صاحبکاران یک مؤسسه حسابرسی خاص در یک صنعت خاص است.

EAT^2 : مجموع دارایی‌های کل صاحبکاران در همان صنعت خاص است.

بر اساس معیاری دیگر موسساتی که سهم بازارشان (یعنی عبارت سمت راست معادله) بیش از عبارت یک بر روی تعداد شرکت‌های موجود در یک صنعت (IF^3) ضرب در یک دوم (یعنی عبارت سمت چپ معادله) باشد، به عنوان متخصص در صنعت شناخته می‌شوند. به این شرکت‌ها مقدار ۱ و به بقیه مقدار ۰ اختصاص داده می‌شود.

• **رقابت در بازار محصول: معیار رقابت در بازار محصول، برگرفته از پژوهش جودی و همکاران (۱۳۹۸) و پانتالیز و**

پارک^۴ (۲۰۱۴)، برای ارزیابی راهبری شرکتی بیرونی به کار می‌رود. برای این ارزیابی، از شاخص هرفیندال -

هیرشمن استفاده می‌شود. این شاخص میزان تمرکز بازار را اندازه‌گیری می‌کند؛ هرچه مقدار شاخص به صفر نزدیک‌تر باشد، بازار رقابتی‌تر است و هرچه به یک نزدیک‌تر باشد، بازار انحصاری‌تر است. در نهایت، اگر

¹ Employer Assets

² Employer Assets Total

³ Industry Firms

⁴ Pantzalis & Park

تمرکز بازار کمتر از میانه باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت عدد ۰ به آن اختصاص داده می‌شود. اندازه‌گیری این متغیر به شرح رابطه (۴) است:

$$HH_{j,t} = \sum_{j=1}^n \left(\frac{SV_{i,j,t}}{\sum_{i=1}^n SV_{i,j,t}} \right)^2 \quad (4)$$

که در آن،

HHI_{j,t}: شاخص هر فیندال هیرشمن
SV_{i,j,t}: فروش شرکت i در صنعت j در سال t است.

۳-۴-۳- متغیر تعدیل‌گر: هزینه‌های نمایندگی (AGENCY^۱)

عقد نمایندگی قراردادی است که در آن مالکان، نمایندگان یا مدیرانی را برای انجام وظایف مشخص منصوب می‌کنند. این رابطه به دنبال بهره‌برداری از حداکثر منافع طرفین است، اما تفاوت در اهداف مدیران و مالکان می‌تواند به تضاد منافع و هزینه‌های نمایندگی منجر شود (جنسن و مک‌لینگ، ۱۹۷۶). هزینه‌های نمایندگی در این مطالعه به تعامل بین شاخص Q توپین (نماینده فرصت‌های رشد) و جریان‌های نقدی آزاد وابسته است و به شرح رابطه (۵) اندازه‌گیری می‌شود:

$$Agency\ Costs = FCF * Tobin's - Q \quad (5)$$

الف) فرصت‌های رشد

در این پژوهش، شاخص Q توپین به عنوان یک معیار برای ارزیابی فرصت‌های رشد به کار گرفته است (فرشچی و بادآور نهنی، ۱۳۹۶). به شرح رابطه (۶) محاسبه می‌شود:

$$Tobin's Q = \frac{vocsiloy + emvopsiloy + bvtliloy + bvcliloy}{bvtailoy} \quad (6)$$

VOCSILOY: ارزش بازار سهام عادی در پایان سال را می‌توان با استفاده از فرمول زیر محاسبه کرد:

قیمت پایانی هر سهم × تعداد سهام عادی در جریان = ارزش بازار

این محاسبه نشان دهنده ارزش کلی شرکت در بازار بر اساس قیمت‌های بازار و تعداد سهام موجود است.

EMVOPSILOY: تعیین ارزش بازاری سهام ممتاز در انتهای سال مالی

BVCLILOY: ارزش دفتری بدهی‌های جاری در انتهای سال مالی

BVTAILOY: ارزش دفتری کل دارایی‌ها در انتهای سال مالی

BVTLILOY: ارزش دفتری بدهی‌های بلند مدت در انتهای سال مالی

«با توجه به عدم وجود سهام ممتاز در بازار بورس اوراق بهادار تهران، ارزش EMVOPSILOY به صورت صفر تعیین شده است.»

ب) جریان‌های نقد آزاد

برای ارزیابی جریان‌های نقدی آزاد، مدل لن و پولسن^۲ (۱۹۸۹) به کار گرفته شده است. این مدل، جریان نقدی آزاد از سود عملیاتی پیش از استهلاک منهای مجموع مالیات‌های اعمال شده، به علاوه هزینه‌های مالی بهره و سود سهام پرداخت شده به سهامداران، محاسبه می‌شود. سپس، این مقدار بر کل دارایی‌های شرکت تقسیم می‌شود تا یک نسبت استاندارد از جریان نقدی آزاد آن به دست آید. فرمول مورد استفاده برای محاسبه این شاخص به صورت رابطه (۷) است:

^۱ Agency Costs

^۲ Lehn & Poulsen

$$FCF = \frac{(INC - TAX - INTEXP - CSDIV)}{TOTAL ASSETS} \quad (7)$$

FCF: جریان‌های نقد آزاد

TAX: مالیات بر درآمد

INTEXP: هزینه بهره

CSDIV: سود پرداختی به سهامداران عادی

TOTAL ASSETS: کل دارایی‌ها

اگر جریان نقدی آزاد یک شرکت بیشتر از عدد میانه باشد و شاخص کیوتوین آن کمتر از عدد میانه باشد، این امر نشان دهنده بالا بودن هزینه‌های نمایندگی در آن شرکت است و در نتیجه، به آن شرکت عدد ۱ اختصاص داده می‌شود. در صورتی که این شرایط محقق نشود، به شرکت عدد ۰ اختصاص داده می‌شود (فرشچی و بادآور نهندی، ۱۳۹۶).

۳-۴-۵- متغیرهای کنترلی

استفاده از متغیرهای کنترلی در آزمون فرضیه‌ها کمک می‌کند تا از دقت نتایج کسب شده اطمینان حاصل شود. مطابق پژوهش‌های قبلی از جمله لین و یین (۲۰۲۲)، متغیرهای کنترلی پژوهش حاضر به شرح جدول ۲ ارائه شده است:

جدول ۲. متغیرهای کنترلی و تعریف عملیاتی آنها

ردیف	نام متغیر	علامت اختصاری	تعریف عملیاتی
۱	اندازه شرکت	SIZE	لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها (ژانگ و شیلر، ۲۰۲۲)
۲	اهرم مالی	LEV	کل بدهی‌ها تقسیم بر کل دارایی‌ها (ژانگ و شیلر، ۲۰۲۲)
۳	فرصت‌های رشد	MTB	ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت (حاصل ضرب قیمت سهام در پایان دوره در تعداد سهام منتشر شده و در دست سهامداران) تقسیم بر ارزش دفتری حقوق صاحبان شرکت در پایان سال (ژانگ و شیلر، ۲۰۲۲؛ چن و همکاران، ۲۰۱۱؛ فلوراکیس، ۲۰۰۸ و مهدوی و می‌دری، ۱۳۸۴)
۴	سن شرکت	AGE	لگاریتم طبیعی اختلاف زمانی سال مورد نظر با سال تأسیس شرکت (محمدی و ساعت‌ساز، ۱۴۰۱)
۵	رشد فروش	SG	از طریق تغییر در فروش نسبت به سال قبل تقسیم بر فروش سال قبل (لین و یین، ۲۰۲۲)
۶	بازده دارایی‌ها	ROA	از طریق سود خالص تقسیم بر کل دارایی‌ها (ژانگ و شیلر، ۲۰۲۲)
۷	میزان فعالیت کمیته حسابرسی	ACA	لگاریتم طبیعی تعداد جلسات کمیته حسابرسی در طول سال (لین و یین، ۲۰۲۲)
۸	جابه‌جایی مدیرعامل	DCEO	در صورت جابه‌جایی مدیرعامل مقدار یک و در غیر اینصورت مقدار صفر (لین و یین، ۲۰۲۲)

۴- یافته‌های پژوهش

۴-۱- نتایج آمار توصیفی

جدول ۳، آمار توصیفی متغیرهای پژوهش را ارائه می‌کند. این جدول شامل پارامترهای توصیفی هر متغیر به‌طور جداگانه بوده و اطلاعاتی نظیر میانگین، میانه و سایر شاخص‌های آماری را نمایش می‌دهد. شاخص‌های مرکزی مانند میانگین و میانه برای نشان دادن مرکزیت داده‌ها استفاده می‌شوند.

جدول ۳. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	تعداد نمونه	میانگین	میانه	انحراف معیار	کمیته	بیشینه
INTCG	۷۰۷	۰/۶۳۹۷	۰/۶۶۶۶	۰/۲۶۸۰	۰/۰۰۰	۱
EXTCG	۷۰۷	۰/۴۱۲۵	۰/۳۳۳۳	۰/۲۲۲۳	۰/۰۰۰	۱
KAM	۷۰۷	۰/۵۹۷۳	۰/۵۰۰۰	۰/۱۳۳۹	۰/۳۳۳	۰/۸۳۳
SIZE	۷۰۷	۱۵/۳۱۰	۱۵/۲۳۷	۱/۳۹۷	۱۱/۴۰۷	۲۰/۱۹۰
LEV	۷۰۷	۰/۵۰۹۷	۰/۵۱۲۱	۰/۲۰۰۲	۰/۰۵۷	۱/۲۶۹

متغیرها	تعداد نمونه	میانگین	میانه	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
MTB	۷۰۷	۳/۰۸۰	۲/۱۳۹	۳/۱۷۵	۰/۴۴۸	۳۲/۶۷۷
AGE	۷۰۷	۳/۷۲۶	۳/۷۶۱	۰/۳۱۵۳	۲/۸۹۰	۴/۲۳۴
SG	۷۰۷	۰/۴۳۷۰	۰/۳۷۵۹	۰/۴۲۹۵	-۰/۵۰۳	۲/۱۲۸
ROA	۷۰۷	۰/۲۰۵۷	۰/۱۸۱۱	۰/۱۶۴۱	-۰/۲۷۰	۰/۷۲۳
ACA	۷۰۷	۱/۴۴۶	۰/۳۸۶	۰/۳۵۸۶	۱/۰۹۹	۲/۷۰۸

مقدار میانگین برای متغیر سازوکارهای راهبری شرکتی درونی برابر با ۰/۶۳۹۷ هست که نشان می‌دهد بیشتر داده‌ها حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی است که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد. میانه متغیر سازوکارهای راهبری شرکتی درونی برابر با ۰/۶۶۶۶ هست که نشان می‌دهد نیمی از داده‌ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند. پارامترهای پراکندگی مانند انحراف معیار میزان پراکندگی داده‌ها را نشان می‌دهند از مهمترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. مقدار این پارامتر برای متغیر فرصت‌های رشد برابر با ۳/۱۷۵ و برای متغیر افشای موضوعات کلیدی حسابرسی برابر با ۰/۱۳۳۹ هست که نشان می‌دهد در بین متغیرهای پژوهش، فرصت‌های رشد و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی به ترتیب دارای بیشترین و کمترین میزان پراکندگی هستند کمینه و بیشینه، به ترتیب کمترین و بیشترین عدد متغیر در جامعه آماری را نشان می‌دهد. علت اینکه بیشینه اهرم مالی بزرگتر از یک است این هست که بدهی‌های یک شرکت از دارایی‌های آن بیشتر بوده است و این زمانی اتفاق می‌افتد که ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام شرکت به دلیل وجود زیان انباشته، منفی باشد در این پژوهش، متغیرهای هزینه‌های نمایندگی و جابه‌جایی مدیرعامل به صورت مقادیر صفر و یک تعریف شده‌اند. جدول (۴) توزیع فراوانی مربوط به این متغیرها را ارائه می‌دهد.

جدول ۴. جدول فراوانی متغیرهای مجازی

هزینه‌های نمایندگی			
	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
	۵۵۱	۷۷/۹	۷۷/۹
معتبر	۱۵۶	۲۲/۱	۱۰۰
	۷۰۷	۱۰۰/۰	
جابه‌جایی مدیرعامل			
	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
	۵۲۵	۷۴/۳	۷۴/۳
معتبر	۱۸۲	۲۵/۷	۱۰۰
	۷۰۷	۱۰۰/۰	

جدول ۴ نشان می‌دهد مجموع داده‌های مربوط به متغیر هزینه‌های نمایندگی برابر با ۷۰۷ مورد است که از این تعداد، ۵۵۱ مورد مقدار صفر و ۱۵۶ مورد مقدار یک را دارند. همچنین، فراوانی متغیر جابه‌جایی مدیرعامل نیز در جدول فوق تشریح شده است. به منظور بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۵ نشان داده شده است.

در آزمون کولموگروف-اسمیرنوف، اگر سطح معناداری متغیرها بالاتر از ۵ درصد باشد، آن‌ها نرمال هستند. در جدول ۵، سطح معناداری متغیر افشای موضوعات کلیدی حسابرسی، اندازه شرکت و اهرم مالی بالاتر از ۵ درصد است، بنابراین این متغیرها نرمال هستند.

هم خطی چندگانه در اقتصادسنجی زمانی اتفاق می‌افتد بین دو یا چند متغیر مستقل در یک مدل رگرسیون چندمتغیره، همبستگی زیادی وجود داشته باشد. این وضعیت بیانگر وجود ارتباط خطی میان متغیرهای مستقل است بسته به شدت همبستگی بین متغیرهای مستقل، میزان و نوع هم خطی متفاوت خواهد بود. نتایج مربوط به آزمون هم خطی در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

متغیرها	آماره کولموگروف-اسمیرنوف	سطح معناداری
INTCG	۶/۵۸۷	۰/۰۰۰
EXTCG	۸/۰۱۱	۰/۰۰۰
KAM	۱/۱۳۵	۰/۱۵۲
SIZE	۱/۰۹۸	۰/۱۷۹
LEV	۰/۶۹۸	۰/۷۱۵
MTB	۵/۸۹۸	۰/۰۰۰
AGE	۲/۷۵۵	۰/۰۰۰
SG	۲/۱۹۴	۰/۰۰۰
ROA	۱/۷۵۸	۰/۰۰۴
ACA	۶/۷۸۴	۰/۰۰۰

جدول ۶. آزمون هم خطی فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌ها	اول	دوم	سوم	چهارم
متغیرها	VIF	VIF	VIF	VIF
۱	۱/۰۷۵	۱/۰۴۴	۱/۲۶۴	۱/۲۵۲
۲	۱/۲۶۳	۱/۲۵۹	۳/۵۶۲	۳/۱۴۱
۳	۱/۵۲۲	۱/۵۲۶	۳/۷۲۰	۳/۲۰۷
۴	۱/۲۳۴	۱/۲۳۴	۱/۳۲۷	۱/۳۲۸
۵	۱/۰۶۳	۱/۰۹۳	۱/۵۳۶	۱/۵۴۶
۶	۱/۲۵۸	۱/۲۵۵	۱/۲۷۷	۱/۲۷۸
۷	۱/۸۲۰	۱/۸۱۹	۱/۰۶۶	۱/۰۹۶
۸	۱/۰۴۶	۱/۰۴۹	۱/۲۷۱	۱/۲۶۰
۹	۱/۰۴۵	۱/۰۳۰	۱/۸۳۸	۱/۸۳۱
۱۰	-	-	۱/۰۴۷	۱/۰۵۲
۱۱	-	-	۱/۰۵۷	۱/۰۳۴

عامل تورم واریانس (VIF) ابزاری برای شناسایی هم خطی است. این عامل نشان می‌دهد که واریانس ضرایب تخمینی تا چه حد نسبت به حالتی که متغیرهای تخمینی همبستگی خطی ندارند، متورم شده است. اگر مقدار VIF بیشتر از ۱۰

باشد، نشان دهنده هم خطی شدید بین متغیرها است. در مدل‌های بررسی شده، تمامی مقادیر VIF کمتر از ۱۰ هستند، بنابراین هم خطی وجود ندارد.

۴-۲- نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش

برای تخمین مدل‌های پژوهش از تکنیک داده‌های تابلویی یا ترکیبی استفاده می‌شود. این تخمین‌ها برای همه شرکت‌های نمونه در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ انجام خواهد شد. سپس با استفاده از آزمون‌های آماری F و t و محاسبه سطح معناداری و ضریب تعیین، هر یک از فرضیه‌های پژوهش ارزیابی می‌شوند.

۴-۲-۱- نتایج آزمون فرضیه اول

فرضیه اول پژوهش بیان می‌دارد: بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط وجود دارد.

جدول ۷. ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی

$KAM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 INTCG_{it} + \alpha_2 SIZE_{it} + \alpha_3 LEV_{it} + \alpha_4 MTB_{it} + \alpha_5 AGE_{it} + \alpha_6 SG_{it} + \alpha_7 ROA_{it} + \alpha_8 ACA_{it} + \alpha_9 DCEO_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیرها	ضریب متغیر	میزان خطا	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	-۰/۲۵۶۶۱۷	۰/۰۶۷۸۱۲	-۳/۷۸۴۲۴۴	۰/۰۰۰۲
سازوکارهای راهبری شرکتی درونی	۰/۰۶۷۲۰۴	۰/۰۱۵۶۶۹	۴/۲۸۸۹۹۸	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۰۴۶۶۹۴	۰/۰۰۳۲۹۶	۱۴/۱۶۸۹۴	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۰/۱۱۲۷۶۹	۰/۰۲۵۲۷۸	-۴/۴۶۱۰۷۹	۰/۰۰۰۰
فرصت‌های رشد	۰/۰۰۰۳۷۹	۰/۰۰۱۴۱۴	۰/۲۶۷۹۲۲	۰/۷۸۸۸
سن شرکت	۰/۰۳۹۱۰۱	۰/۰۱۳۲۵۷	۲/۹۴۰۴۷۸	۰/۰۰۳۳
رشد فروش	۰/۰۰۹۸۹۲	۰/۰۱۰۷۳۳	۰/۹۲۱۶۴۰	۰/۳۵۷۰
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۳۸۲۹۳	۰/۰۳۳۶۳۶	-۱/۱۳۸۴۵۸	۰/۲۵۵۳
میزان فعالیت کمیته حسابرسی	۰/۰۱۲۵۳۲	۰/۰۱۱۷۰۶	۱/۰۷۰۴۸۴	۰/۲۸۴۸
جابه جایی مدیرعامل	-۰/۰۳۶۷۲۵	۰/۰۰۹۶۰۵	-۳/۸۲۳۴۹۸	۰/۰۰۰۱
	ضریب تعیین		۰/۳۴	
	آماره F		۴۰/۸۳۸۸	
	سطح معناداری آماره F		۰/۰۰۰۰۰	
	دوربین واتسون		۱/۵۲۵	

با توجه به جدول ۷ مشاهده می‌شود آماره دوربین واتسون برای فرضیه اول (۱/۵۲۵) مابین ۱/۵ و ۲/۵ نشان می‌دهد که فرض عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود در تمام مدل‌ها فرض عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته شده است. ضریب تعیین مدل نشان می‌دهد که حدود ۳۴ درصد از تغییرات افشای موضوعات کلیدی حسابرسی شرکت‌ها توسط متغیرهای سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و متغیرهای کنترلی قابل توضیح است. سطح معناداری آماره F برابر (۰/۰۰۰۰) و کمتر از ۵ درصد است، بنابراین مدل رگرسیون معتبر است. بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط معنادار و مثبت وجود دارد. با توجه به ضریب متغیر سازوکارهای راهبری شرکتی درونی (۰/۰۶۷) می‌توان دریافت، با هر واحد تغییر در سازوکارهای راهبری شرکتی درونی، متغیر افشای موضوعات کلیدی حسابرسی به میزان ۰/۰۶۷ واحد و هم جهت با سازوکارهای راهبری شرکتی درونی تغییر می‌کند. علاوه بر این، این ارتباط از لحاظ آماری معنادار است چرا که آماره t برابر با (۴/۲۸۸) است که این میزان از مقدار ۱/۹۶ بزرگ‌تر است. درباره متغیرهای

کنترلی هم نتایج نشان می‌دهد، بین اندازه شرکت و سن شرکت با افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط معنادار و مثبت و بین اهرم مالی و جابه‌جایی مدیرعامل با افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط معنادار و منفی وجود دارد.

۴-۲-۲- نتایج آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم پژوهش بیان می‌دارد: بین سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط وجود دارد.

جدول ۸. ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی

$KAM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 EXTCG_{it} + \alpha_2 SIZE_{it} + \alpha_3 LEV_{it} + \alpha_4 MTB_{it} + \alpha_5 AGE_{it} + \alpha_6 SG_{it} + \alpha_7 ROA_{it} + \alpha_8 ACA_{it} + \alpha_9 DCEO_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیرها	ضریب متغیر	میزان خطا	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	-۰/۲۳۷۷۱۹	۰/۰۶۷۵۲۷	-۳/۵۲۰۳۴۶	۰/۰۰۰۵
سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی	۰/۰۸۶۹۴۲	۰/۰۱۷۹۶۵	۴/۸۳۹۶۴۱	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۰۴۸۱۸۴	۰/۰۰۳۲۷۹	۱۴/۶۹۴۰۲	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۰/۱۲۰۰۰۵	۰/۰۲۵۲۲۵	-۴/۷۵۷۴۰۵	۰/۰۰۰۰۰
فرصت‌های رشد	۰/۰۰۰۱۸۵	۰/۰۰۱۴۰۹	۰/۱۳۱۲۵۹	۰/۸۹۵۶
سن شرکت	۰/۰۳۱۰۱۵	۰/۰۱۳۳۹۲	۲/۳۱۵۹۲۹	۰/۰۲۰۹
رشد فروش	۰/۰۱۷۲۵۷	۰/۰۱۰۶۹۱	۱/۶۱۴۱۹۸	۰/۱۰۶۹
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۳۸۲۸۳	۰/۰۳۳۵۱۴	-۱/۱۴۲۲۹۶	۰/۲۵۳۷
میزان فعالیت کمیته حسابرسی	۰/۰۱۱۲۳۹	۰/۰۱۱۶۸۰	۰/۹۶۲۳۱۷	۰/۳۳۶۲
جابه‌جایی مدیرعامل	-۰/۰۴۳۳۰۸	۰/۰۰۹۵۰۱	-۴/۵۵۸۴۵۴	۰/۰۰۰۰
	ضریب تعیین		۰/۳۴	
	آماره F		۴۱/۶۶۹۹	
	سطح معناداری آماره F		۰/۰۰۰۰	
	دوربین واتسون		۱/۵۷۱	

با توجه به جدول ۸ مشاهده می‌شود ضریب تعیین مدل که حدود ۳۴ درصد از تغییرات افشای موضوعات کلیدی حسابرسی شرکت‌ها توسط سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و متغیرهای کنترلی توضیح داده می‌شود. همچنین، سطح معناداری آماره F برابر (۰/۰۰۰۰) و کمتر از ۵ درصد است که نشان‌دهنده اعتبار مدل رگرسیون است. با توجه به ضریب متغیر سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی (۰/۰۸۶) می‌توان دریافت، با هر واحد تغییر در سازوکارهای راهبری شرکتی درونی، متغیر افشای موضوعات کلیدی حسابرسی به میزان ۰/۰۸۶ واحد و هم جهت با سازوکارهای راهبری شرکتی درونی تغییر می‌کند. علاوه بر این، این ارتباط از لحاظ آماری معنادار هست چرا که آماره t برابر با (۴/۸۳۹) است که این میزان از مقدار ۱/۹۶ بزرگ‌تر است. درباره متغیرهای کنترلی هم نتایج نشان می‌دهد، بین اندازه شرکت و سن شرکت با افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط معنادار و مثبت و بین اهرم مالی و جابه‌جایی مدیرعامل با افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط معنادار و منفی وجود دارد.

۴-۲-۳- نتایج آزمون فرضیه سوم

فرضیه سوم پژوهش بیان می‌دارد: هزینه‌های نمایندگی بر ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی تأثیر دارد.

جدول ۹. تأثیر هزینه‌های نمایندگی بر ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی

$$KAM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 INTCG_{it} + \alpha_2 AGENCY_{it} + \alpha_3 AGENCY_{it} * INTCG_{it} + \alpha_4 SIZE_{it} + \alpha_5 LEV_{it} + \alpha_6 MTB_{it} + \alpha_7 AGE_{it} + \alpha_8 SG_{it} + \alpha_9 ROA_{it} + \alpha_{10} ACA_{it} + \alpha_{11} DCEO_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیرها	ضریب متغیر	میزان خطا	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	-۰/۱۷۸۲۸۹	۰/۰۰۶۶۰۵۵	-۲/۶۹۹۰۹۱	۰/۰۰۷۱
سازوکارهای راهبری شرکتی درونی	۰/۰۴۷۶۴۲	۰/۰۱۶۴۹۰	۲/۸۸۹۱۶۳	۰/۰۰۴۰
هزینه‌های نمایندگی	۰/۰۳۷۶۶۱	۰/۰۱۷۰۳۲	۲/۲۱۱۲۳۲	۰/۰۲۷۳
هزینه‌های نمایندگی * سازوکارهای راهبری شرکتی درونی	۰/۰۵۰۵۰۴	۰/۰۲۱۳۲۷	۲/۲۳۶۸۱۴۱	۰/۰۱۸۲
اندازه شرکت	۰/۰۴۱۶۴۷	۰/۰۰۳۲۴۸	۱۲/۸۲۰۷۷	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۰/۰۹۶۶۱۴	۰/۰۲۴۴۲۹	-۳/۹۵۴۸۴۶	۰/۰۰۰۱
فرصت‌های رشد	۰/۰۰۲۲۹۴	۰/۰۰۱۳۸۵	۱/۶۵۵۲۱۰	۰/۰۹۸۱
سن شرکت	۰/۰۳۴۳۸۲	۰/۰۱۲۷۶۸	۲/۶۹۲۸۸۷	۰/۰۰۷۳
رشد فروش	۰/۰۰۸۴۶۷	۰/۰۱۰۳۷۳	۰/۸۱۶۱۹۰	۰/۴۱۴۷
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۴۴۲۷۲	۰/۰۳۲۵۰۸	-۱/۳۶۱۸۷۹	۰/۱۷۳۷
میزان فعالیت کمیته حسابرسی	۰/۰۰۹۳۴۰	۰/۰۱۱۲۶۹	۰/۸۲۸۸۱۳	۰/۴۰۷۵
جابه‌جایی مدیرعامل	-۰/۰۲۹۶۷۵	۰/۰۰۹۲۹۶	-۳/۱۹۲۳۰۶	۰/۰۰۱۵
	ضریب تعیین		۰/۳۹	
	آماره F		۴۱/۴۱۰۹	
	سطح معناداری آماره F		۰/۰۰۰۰۰	
	دوربین واتسون		۱/۵۳۸	

با توجه به جدول (۹) مشاهده می‌شود سطح معناداری آماره F برابر (۰/۰۰۰۰) و کمتر از ۵ درصد است؛ پس می‌توان گفت مدل رگرسیون اعتبار دارد. با توجه به ضریب متغیر هزینه‌های نمایندگی $\times$ سازوکارهای راهبری شرکتی درونی (۰/۰۵۰) می‌توان دریافت، با هر واحد تغییر در هزینه‌های نمایندگی $\times$ سازوکارهای راهبری شرکتی درونی، متغیر افشای موضوعات کلیدی حسابرسی به میزان ۰/۰۵۰ واحد و هم جهت با سازوکارهای راهبری شرکتی درونی تغییر می‌کند. علاوه بر این ارتباط از لحاظ آماری معنادار است چرا که آماره t برابر با (۲/۳۶۸) است که این میزان از مقدار ۱/۹۶ بزرگ‌تر است. درباره متغیرهای کنترلی هم نتایج نشان می‌دهد، بین اندازه شرکت و سن شرکت با افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط معنادار و مثبت و بین اهرم مالی و جابه‌جایی مدیرعامل با افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط معنادار و منفی وجود دارد.

۴-۲-۴- نتایج آزمون فرضیه چهارم

فرضیه چهارم پژوهش بیان می‌دارد: هزینه‌های نمایندگی بر ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی تأثیر دارد.

جدول ۱۰. تأثیر هزینه‌های نمایندگی بر ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی

$$KAM_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 EXT CG_{it} + \alpha_2 AGENCY_{it} + \alpha_3 AGENCY_{it} * EXT CG_{it} + \alpha_4 SIZE_{it} + \alpha_5 LEV_{it} + \alpha_6 MTB_{it} + \alpha_7 AGE_{it} + \alpha_8 SG_{it} + \alpha_9 ROA_{it} + \alpha_{10} ACA_{it} + \alpha_{11} DCEO_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیرها	ضریب متغیر	میزان خطا	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	-۰/۱۶۰۷۴۲	۰/۰۶۵۶۸۶	-۲/۴۴۷۱۲۵	۰/۰۱۴۶
سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی	۰/۰۶۲۹۲۹	۰/۰۱۸۹۱۵	۳/۳۲۶۶۹۳	۰/۰۰۰۹
هزینه‌های نمایندگی	۰/۰۳۷۸۴۷	۰/۰۱۵۹۳۷	۲/۳۷۴۸۱۹	۰/۰۱۷۸
هزینه‌های نمایندگی $\times$ سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی	۰/۰۷۵۵۵۷	۰/۰۲۹۱۰۲	۲/۵۹۶۲۹۰	۰/۰۰۹۶
اندازه شرکت	۰/۰۴۳۳۷۲	۰/۰۰۳۲۳۵	۱۳/۴۰۶۸۵	۰/۰۰۰۰

متغیرها	ضریب متغیر	میزان خطا	آماره t	سطح معناداری
اهرم مالی	-۰/۱۰۱۵۸۱	۰/۰۲۴۴۰۴	-۴/۱۶۲۴۷۵	۰/۰۰۰۰
فرصت‌های رشد	۰/۰۰۲۰۵۹	۰/۰۰۱۳۷۹	۱/۴۹۳۲۸۵	۰/۱۳۵۸
سن شرکت	۰/۰۲۵۸۳۳	۰/۰۱۲۸۸۷	۲/۰۰۴۶۰۴	۰/۰۴۵۴
رشد فروش	۰/۰۱۲۷۶۹	۰/۰۱۰۲۹۰	۱/۲۴۰۹۴۰	۰/۲۱۵۰
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۴۵۸۹۰	۰/۰۳۲۳۰۱	-۱/۴۲۰۷۱۶	۰/۱۵۵۸
میزان فعالیت کمیته حسابرسی	۰/۰۰۷۲۱۵	۰/۰۱۱۲۴۱	۰/۶۴۱۸۳۵	۰/۵۲۱۲
جابه‌جایی مدیرعامل	-۰/۰۳۶۶۹۴	۰/۰۰۹۱۷۰	-۴/۰۰۱۷۰۷	۰/۰۰۰۱
	ضریب تعیین		۰/۴۰	
	آماره F		۴۲/۳۵۸۹	
	سطح معناداری آماره F		۰/۰۰۰۰۰	
	دوربین واتسون		۱/۵۶۰	

با توجه به جدول ۱۰ مشاهده می‌شود سطح معناداری آماره F برابر (۰/۰۰۰۰) و کمتر از ۵ درصد است؛ پس می‌توان گفت مدل رگرسیون اعتبار دارد. با توجه به ضریب متغیر هزینه‌های نمایندگی^۱ سازوکارهای راهبردی شرکتی بیرونی (۰/۰۷۵) می‌توان دریافت، با هر واحد تغییر در هزینه‌های نمایندگی^۱ سازوکارهای راهبردی شرکتی بیرونی، متغیر افشای موضوعات کلیدی حسابرسی به میزان ۰/۰۷۵ واحد و هم‌جهت با سازوکارهای راهبردی شرکتی بیرونی تغییر می‌کند. علاوه بر این، این ارتباط از لحاظ آماری معنادار هست چرا که آماره t برابر با (۲/۵۹۶) است که این میزان از مقدار ۱/۹۶ بزرگ‌تر است. درباره متغیرهای کنترلی هم نتایج نشان می‌دهد، بین اندازه شرکت و سن شرکت با افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط معنادار و مثبت و بین اهرم مالی و جابه‌جایی مدیرعامل با افشای موضوعات کلیدی حسابرسی ارتباط معنادار و منفی وجود دارد.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

بخشی از فرآیند پژوهش، تهیه طرح استنتاج و تعمیم آن به کل جامعه آماری است. هدف این پژوهش بررسی ارتباط بین سازوکارهای راهبردی شرکتی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی با در نظر گرفتن نقش هزینه‌های نمایندگی است. همچنین، نتیجه‌گیری‌های پژوهش بر اساس شواهد و استدلال‌های محقق ارائه می‌شود تا برای خوانندگان و پژوهشگران آینده مفید باشد.

فرضیه اول پژوهش به بررسی ارتباط بین سازوکارهای راهبردی شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی پرداخته است. نتایج نشان داد که بین این دو ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد؛ به این معنا که با افزایش قوت سازوکارهای راهبردی شرکتی درونی، افشای موضوعات کلیدی حسابرسی نیز افزایش می‌یابد. شرکت‌هایی با رتبه راهبردی شرکتی درونی بالا، اطلاعات حسابداری قابل اتکایی دارند و احتمال وقوع تقلب و تحریف در صورت‌های مالی آنها کمتر است. بنابراین، حسابرسی دقیق‌تری انجام می‌شود و موضوعات کلیدی حسابرسی شناسایی و گزارش می‌شوند. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش‌های ژانگ و همکاران (۲۰۲۳)، سراین و همکاران (۲۰۱۹)، سلیمان و عبدالسلام (۲۰۱۳)، مکنی و همکاران (۲۰۱۲)، افسای (۱۴۰۳) و قدیمیاری و نقش‌بندی (۱۳۹۹) مطابقت دارد و با نتایج پژوهش‌های انجام یافته توسط رحمان (۲۰۲۴)، اسماعیلی و همکاران (۱۴۰۳) هم راستا است و با نتایج پژوهش انجام یافته توسط متقی و همکاران (۱۳۹۵) مطابقت ندارد.

فرضیه دوم پژوهش به بررسی ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی شرکت‌ها پرداخته است. نتایج نشان داد بین این دو ارتباط معنادار و مثبت وجود دارد؛ یعنی با افزایش قوت سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی، افشای موضوعات کلیدی حسابرسی نیز افزایش می‌یابد. این امر نشان می‌دهد که اطلاعات حسابداری شرکت‌هایی با رتبه راهبری شرکتی بیرونی بالا، از قابلیت اتکا و اطمینان بیشتری برخوردار است و احتمال وقوع تقلب و تحریف در صورت‌های مالی این شرکت‌ها کاهش می‌یابد. همچنین، حسابرسی توسط هیئت مدیره با دقت بیشتری انجام می‌شود تا موضوعات کلیدی حسابرسی شناسایی و گزارش شوند. این نتایج با پژوهش‌های توسط سان و لئو (۲۰۱۳)، قوش و مون (۲۰۰۵)، اسماعیلی و همکاران (۱۴۰۳)، رستمی و همکاران (۱۴۰۱) مطابقت دارد و با نتایج پژوهش‌های انجام یافته توسط سلمان و سیتانینگرام (۲۰۲۳) هم‌راستا است و با نتایج پژوهش‌های انجام یافته توسط چن و همکاران (۲۰۰۸) مطابقت ندارد.

فرضیه سوم و چهارم پژوهش به بررسی تأثیر هزینه‌های نمایندگی بر ارتباط بین سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد هزینه‌های نمایندگی تأثیر معنادار و مثبتی بر این ارتباط دارد. با افزایش هزینه‌های نمایندگی، رابطه مثبت بین سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و درونی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی تشدید می‌شود. این امر نشان می‌دهد که در شرایط بالا بودن هزینه‌های نمایندگی، نقش سازوکارهای راهبری شرکتی بیرونی و درونی در محیط گزارشگری شرکت تقویت شده و مانع از افزایش ریسک اطلاعاتی می‌شود. همچنین، حسابرسان با حساسیت بیشتری به شناسایی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی می‌پردازند. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش‌های زارعی و زندی (۱۳۹۸)، حساس یگانه (۱۳۹۵) مطابقت دارد و با نتایج پژوهش‌های انجام یافته توسط اونکل و کرامر (۲۰۱۰) هم‌راستا و با نتایج پژوهش انجام شده توسط شمس و همکاران (۱۳۹۵) مطابقت ندارد.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر برای گروه‌های ذینفع، پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می‌شود:

۱) با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش به سرمایه‌گذاران و فعالان بازار سرمایه پیشنهاد می‌شود که هنگام تصمیم‌گیری، وجود سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و بیرونی قوی را به عنوان ابزاری برای افزایش قابلیت اتکا و اطمینان اطلاعات حسابداری تهیه شده توسط شرکت‌ها در نظر داشته باشند و سرمایه‌گذاری‌های خود را بیشتر به سمت و سوی شرکت‌هایی ببرند که دارای راهبری شرکتی مطلوب هستند؛ چرا که حسابرسان این‌گونه شرکت‌ها از افشای موضوعات کلیدی حسابرسی، چشم‌پوشی نخواهند کرد.

۲) به سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی ایران پیشنهاد می‌شود برای پیاده‌سازی باکیفیت استاندارد حسابرسی ۷۰۱ و شناسایی و گزارش صحیح موضوعات کلیدی حسابرسی، آموزش‌های لازم را برای حسابرسان ارائه نمایند و با توجه به شرایط متفاوت حاکم بر صنایع و واحدهای تجاری، رهنمودهای عملی و نمونه‌هایی از موضوعات کلیدی حسابرسی را برای استفاده اعضای حرفه حسابرسی و دانشجویان رشته حسابداری و حسابرسی در قالب دستورالعمل‌ها و متون آموزشی منتشر نمایند.

۳) از آنجایی که یکی از راهکارهای مدیریت تضادهای نمایندگی، افزایش کیفیت خدمات حسابرسی و بهبود شفافیت محیط اطلاعاتی است، سهامداران و سایر گروه‌های ذینفع می‌توانند با برقراری سازوکارهای راهبری شرکتی درونی و بیرونی قوی و نظارت دقیق بر عملکرد مدیریت به کاهش آثار نامطلوب تضادهای نمایندگی از طریق بهبود محتوای

گزارش حسابرسی و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی کمک نمایند تا سرمایه‌گذاران و سایر گروه‌های ذینفع از ریسک گزارش‌های مالی شرکت‌ها آگاهی لازم را به دست بیاورند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

جمع‌آوری داده‌ها: فاطمه فکری اول؛ **تهیه گزارش پژوهش:** فاطمه فکری اول و دکتر یونس بادآور نهندي؛ **تحلیل داده‌ها:** فاطمه فکری اول و دکتر یونس بادآور نهندي؛ **بازبینی و مشاوره علمی:** دکتر یونس بادآور نهندي. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه **فاطمه فکری اول** در رشته حسابداری به راهنمایی **دکتر یونس بادآور نهندي** در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز است.

نویسنده اول: تهیه و آماده‌سازی نمونه‌ها، گردآوری داده‌ها، انجام محاسبات، تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها، تحلیل و تفسیر نتایج، نگارش پیش‌نویس اولیه مقاله.

نویسنده دوم: استاد راهنمای پایان‌نامه، طراحی و مفهوم‌سازی پژوهش، روش‌شناسی، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، اصلاح، بازبینی و نهایی‌سازی مقاله.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

نویسندگان هیچگونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز به خاطر حمایت معنوی در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می‌شود. همچنین از کلیه افرادی که جهت همکاری در این تحقیق مشارکت نمودند، تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- ابراهیمی کردلر، علی و رحمتی، سلمان (۱۳۹۳). بررسی رابطه اندازه، دوره تصدی و تخصص حسابرس در صنعت با نقدشوندگی سهام. *تحقیقات حسابداری و حسابرسی*، ۶(۲۱)، ۳۸-۵۱. https://www.iaaar.com/article_104397.html
- احمدپور، احمد؛ کاشانی‌پور، محمد و شجاعی، محمدرضا (۱۳۸۹). بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی بر هزینه تأمین مالی از طریق بدهی (استقراض). *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۱۷(۴)، ۱۷-۴۸. https://acctgrev.ut.ac.ir/article_22516.html
- اسماعیلی، رباب؛ ظهراپی، ایوب و کنعانی، اکبر (۱۴۰۳). تأثیر دوره تصدی و چرخش حسابرس بر کیفیت حسابرسی با تأکید بر نظام راهبری شرکتی. *چشم‌انداز حسابداری و مدیریت*، ۷(۸۸)، ۲۴۴-۲۶۲. https://www.jamv.ir/article_196620.html
- اعتمادی، حسین؛ محمدی، امیر و ناظمی اردکانی، مهدی (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین تخصص صنعت حسابرس و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. *نشریه پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۱(۱)، ۱۷-۳۲. [PDF]
- افسای، اکرم (۱۴۰۳). تأثیر تخصص مالی و تجربه رئیس کمیته حسابرسی بر انتخاب حسابرس، حق الزحمه حسابرسی و کیفیت حسابرسی. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۲(۸۱)، ۲۷۳-۳۰۶. <https://doi.org/10.22054/qjma.2024.78707.2549>

- امری اسرمی، فرشته (۱۴۰۱). اثر ویژگی‌های هیئت مدیره بر کیفیت حسابرسی با تأکید بر نقش تنوع جنسیتی. نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری، ۶(۲۰)، ۲۶۸۰-۲۶۹۷. <https://www.majournal.ir/index.php/ma/article/view/1554>
- باباجانی، جعفر و عدی، مجید (۱۳۸۹). رابطه حاکمیت شرکتی و سود مشمول مالیات شرکت‌ها. نشریه پژوهش‌های حسابداری مالی، ۲(۳)، ۶۵-۸۶. https://jitm.ut.ac.ir/article_54329_7227.html
- بهبهانی‌نیا، پریسا سادات و معصومی، جواد (۱۳۹۵). نقش کیفیت حسابرسی در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی. دانش حسابداری مالی، ۳(۴)، ۹۳-۱۰۶. https://journals.ikiu.ac.ir/article_1026.html
- جعفری‌نسب کرمانی، ندا (۱۳۹۷). موضوع‌های کلیدی حسابرسی. مجله حسابر، ۹۶، ۴۴-۵۳. [PDF]
- جعفری‌نسب کرمانی، ندا؛ ملانظری، مهناز؛ رحمانی، علی؛ عزیزخانی، مسعود و بزرگ اصل، موسی (۱۳۹۸). شناسایی و افشای موضوع‌های کلیدی حسابرسی در گزارش حسابر: دیدگاه حسابرسان ایرانی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۸(۲۹)، ۲۲۹-۲۴۲. <https://sid.ir/paper/238151>
- جودی، سمیرا؛ منصورفر، غلامرضا و دیدار، حمزه (۱۳۹۸). کیفیت حاکمیت شرکتی درونی و بیرونی، عدم تقارن اطلاعاتی و نگهداشت وجه نقد: افزایش یا کاهش ارزش شرکت؟ بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۶(۱)، ۳۹-۶۴. <https://doi.org/10.22059/acctgrev.2019.261197.1007924>
- جهانی، مرضیه (۱۳۹۹). رابطه بین کیفیت حسابرسی و دوره تصدی حسابرسی. نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری، ۴(۱۵)، ۳۸-۴۵. <https://www.majournal.ir/index.php/ma/article/view/591>
- حساس یگانه، یحیی (۱۳۹۵). تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر کیفیت حسابرسی و مدیریت سود واقعی. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۶(۲)، ۲۳-۴۵. <https://doi.org/10.22051/jera.2016.2289>
- حساس یگانه، یحیی و معیری، مرتضی (۱۳۸۷). حاکمیت شرکتی، حسابرسی و کمیته حسابرسی. حسابداری، ۲۳(۵)، ۵۷-۶۶. [PDF]
- حساس یگانه، یحیی و آذین‌فر، کاوه (۱۳۸۹). رابطه بین کیفیت حسابرسی و اندازه مؤسسه حسابرسی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۷(۳)، ۸۵-۹۸. https://acctgrev.ut.ac.ir/article_21687.html
- حساس یگانه، یحیی و سلیمی، محمدجواد (۱۳۹۰). مدلی برای رتبه‌بندی حاکمیت شرکتی در ایران. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۸(۳۰)، ۱-۳۵. [PDF]
- حساس یگانه، یحیی؛ رئیس، زهره و سید حسینی، مجتبی (۱۳۸۸). رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. علوم مدیریت ایران، ۴(۱۳)، ۷۵-۱۰۰. <https://sid.ir/paper/446979/fa>
- خرم آبادی، مهدی؛ لشگرآرا، سهیلا؛ سیده طاهرزاده، عاطفه و فضل الهی دهکردی، زهرا (۱۳۹۸). بررسی تأثیر دوره تصدی حسابر بر کیفیت سود با تأکید بر عدم تقارن اطلاعاتی در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران. حساب‌داری و منافع اجتماعی، ۹(۲)، ۹۹-۱۱۸. <https://doi.org/10.22051/jjar.2018.20558.1404>
- خداداده شاملو، ناصر و بادآور نهندی، یونس (۱۳۹۶). تأثیر تخصص در صنعت حسابر و دوره تصدی حسابر بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تأکید بر چرخه عمر شرکت. تحقیقات حسابداری مالی، ۹(۲)، ۱۰۵-۱۲۷. <https://ensani.ir/file/download/article/1540207014-9466-151.pdf>
- خلیلی، مهدیه و سرلک، احمد (۱۳۹۵). شناخت تأثیر استقلال هیئت مدیره بر کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار. هفتمین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت و چهارمین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری‌های باز، تهران. <https://elmnet.ir/doc/20651934-1418>
- رستمی، یزدان؛ سعادت‌نیا، الهام؛ زندی قیماسی، فاطمه و سیده فاطمی اصل، سارا (۱۴۰۱). بررسی رابطه دوره تخصص حسابر در صنعت بر کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، ۵(۵۷)، ۱۰۵-۱۲۱. jamv.ir/article_148646.html
- رهنمای رود پشته، فریدون؛ هبیتی، فرشاد؛ طالب‌نیا، قدرت‌الله و نبوی چاشمی، سیدعلی (۱۳۹۱). ارائه الگوی سنجش تأثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر مدیریت سود در بورس اوراق بهادار تهران، حسابداری مدیریت، ۵(۱۲)، ۷۹-۱۰۰. <https://sid.ir/paper/198936/fa>
- زارعی، توران و زندی، رضا (۱۳۹۸). بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی بر کیفیت سود. چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، ۲(۱۴)، ۱۹-۳۰. https://www.jamv.ir/article_96867_3b091a2fda5b1cb08a7ca5a7cbb9aedc.pdf
- شجاع‌اله کائی، طاهره؛ نیک‌کار، بهزاد (۱۳۹۷). آزمون ارتباط استقلال هیئت مدیره، اندازه هیئت مدیره و کیفیت حسابرسی با اجتناب مالیاتی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۷(۲۸)، ۱-۱۴. https://www.jmaak.ir/article_13274.html
- شمس، مینا؛ فولادی، مسعود و فرهادی، مریم (۱۳۹۵). تأثیر استقلال هیئت مدیره و کیفیت حسابر بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری، ۳(۱۰)، ۶۱-۸۰. <https://doi.org/10.22055/jjar.2016.12734>

- طاعتی وند، زهرا و خواجه سعید، زهره (۱۴۰۱). بررسی ارتباط بین رقابت در بازار محصول و کیفیت حسابداری با تأکید بر نقش توان حاکمیت شرکتی. چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، ۵(۷۲)، ۵۵-۷۲. https://www.jamv.ir/article_166138_71590770e036962bdb3e224c631f475d.pdf
- علوی طبری، سیدحسین و بذرافشان، آمنه (۱۳۹۲). کیفیت سود: شواهدی از نقش دوره تصدی حسابرسان و تخصص در صنعت. دانش حسابداری و حسابداری مدیریت، ۲(۷)، ۹۱-۱۰۱. <https://elmnet.ir/doc/1570602-61342>
- عباسپور ثانی، امیر؛ حجازی، رضوان؛ حاجیها، زهره و نجفی مقدم، علی (۱۴۰۰). طراحی مدل افشای موارد کلیدی در گزارش حسابداری: نظریه داده بنیاد و تحلیل ماتریس تفسیری فازی (FISM). دانش حسابداری، ۳(۲۱)، ۳۴-۷۵. <https://www.magiran.com/paper/2326424>
- عرب‌زاده، سیامک و پرویزلو، ناصر (۱۳۹۹). تأثیر تخصص حسابرسان در صنعت بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، ۳(۲۳)، ۴۷-۵۸. [PDF]
- فخاری، حسین و حسن نتاج کردی، محسن (۱۳۹۷). اثر تعدیل‌کنندگی راهبری شرکتی بر ارتباط بین رقابت در بازار محصول و کیفیت سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابداری، ۱۰(۳۸)، ۲۰۹-۲۳۷. [PDF]
- فرشچی، محمدصادق و بادآور نهندی، یونس (۱۳۹۶). ارتباط بین ساختار سررسید بدهی و محافظه‌کاری حسابداری با تأکید بر نقش هزینه‌های نمایندگی. پژوهشنامه اقتصاد و کسب و کار، ۸(۱۶)، ۷۹-۹۴. https://journals.iau.ir/article_545547_2a266bec810b753e8522e7ce8a71c6f7.pdf
- قدمیاری، محمدرضا و نقش‌بندی، نادر (۱۳۹۹). بررسی تأثیر تجربه و دانش مالی مدیر عامل و اعضای هیئت مدیره بر کیفیت افشا و عملکرد شرکت. پژوهش‌های معاصر در علوم مدیریت و حسابداری، ۵(۲)، ۲۲-۳۳. <https://ensani.ir/file/download/article/1606034681-10243-5-3.pdf>
- کاظمی، حسین؛ بشکوه، مهدی و اسمعیلی، مهدیه (۱۳۹۶). بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و تمرکز مالکیت بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های جدید در مدیریت و حسابداری، ۲۷، ۹۱-۱۱۶. <https://jnraims.ir/article-1-26-fa.pdf>
- کریمی، غلامرضا؛ بذرافشان، آمنه و محمدی، امیر (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین دوره تصدی حسابرسان و مدیریت سود. مجله دانش حسابداری، ۲(۴)، ۶۵-۸۲. https://jak.uk.ac.ir/article_34.html
- کمیته تدوین استانداردهای حسابداری. (۱۴۰۲). استانداردهای حسابداری، سایر خدمات اطمینان بخشی و خدمات مرتبط، سازمان حسابداری. <https://www.hma.ir/AttachFiles/SContent/2017/240.pdf>
- متقی، علی اصغر؛ محمدی، احمد و حشمتی، مرتضی (۱۳۹۵). استقلال هیئت مدیره و کیفیت حسابداری. همایش ملی حسابداری و نظارت مالی ایران. <https://sid.ir/paper/886242/fa>
- محمدی، محمد و ساعت‌ساز، پگاه (۱۴۰۱). چرخش حسابرسان، افشای موضوعات بااهمیت حسابداری و کیفیت گزارشگری مالی. چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، ۵(۷۵)، ۱۳۰-۱۴۸. https://www.jamv.ir/article_167383.html
- مرادی، شاهکوه و عرب، زهرا (۱۳۹۷). بررسی رابطه ویژگی‌های کمیته حسابداری و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین حسابداری و مدیریت در هزاره سوم، www.civilica.com/Paper-MANACC01-MANACC01_216.html
- مهرفر، ابوطالب؛ کاظمی، حسین و رضایی، فرزین (۱۳۹۹). خوش‌بینی مدیریت و کیفیت گزارشگری مالی: با تأکید بر نقش تعدیلی مکانیزم‌های نظام راهبری. دانش حسابداری مالی، ۷(۲)، ۱۵۵-۱۷۸. <https://civilica.com/doc/1146115>
- مهدوی، ابوالقاسم و می‌دری، احمد (۱۳۸۴). ساختار مالکیت و کارایی شرکت‌های فعال در بازار اوراق بهادار تهران. مجله تحقیقات اقتصادی، ۴۰(۴)، ۱۰۳-۱۳۲. https://journal.ut.ac.ir/article_12453_80d9b09f95481f9a95471712b78795b.pdf
- مهدوی، غلامحسین و شعبانی، فرهاد (۱۳۹۸). بررسی تأثیر تعدیل‌کنندگی تخصص حسابرسان در صنعت بر رابطه بین سازوکارهای حاکمیت شرکتی و نامتقارنی اطلاعات شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های تجربی حسابداری. ۹(۴)، ۳۴۱-۳۶۷. 10.22051/jera.2018.20279.2034
- میری قهدریجانی، نازنین و اربابیان، علی اکبر (۱۳۹۷). تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر گزارشگری ریسک. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابداری، ۱۰(۴۰)، ۱۱۱-۱۳۶. https://journals.iau.ir/article_546195_cd25b8d78e9e114df8c4c9850aa87be7.pdf
- نمازی، محمد، بایزیدی، انور و جبارزاده کنگرلویی، سعید (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین کیفیت حسابداری و مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات حسابداری و حسابداری، ۳(۹)، ۴-۲۱. <https://doi.org/10.22034/iaar.2011.104758>

- نیکوکار، غلامحسین؛ جهان بیک لویی، علی؛ فرهادی، علی و علیدادی، یاسر (۱۳۹۳). رابطه سازوکارهای حاکمیت شرکتی با هزینه‌های نمایندگی متشکل از شرکت‌های ایرانی. *مدیریت بازرگانی*، ۶(۲)، ۴۰۱-۴۱۶. <https://doi.org/10.22059/jibm.2014.51380>
- نوروزی، محمد؛ آذین‌فر، کاوه؛ عباسی، ابراهیم و داداشی، ایمان (۱۴۰۰). مدل‌بندی نقش تعدیلی حاکمیت شرکتی بر رابطه بین خوانایی گزارشگری مالی و هزینه نمایندگی. *راهبرد مدیریت مالی*، ۹(۲)، ۲۰۱-۲۲۳. <https://doi.org/10.22051/jfm.2019.24896.1999>
- نیکبخت، محمدرضا و طاهری، زهرا (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین سازوکارهای راهبری شرکتی و ریسک سیستماتیک. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۱(۱)، ۱۰۹-۱۲۶. <https://doi.org/10.22059/acctgrev.2014.50786>
- واعظ، سید علی؛ قلمبر، محمد حسین و قنواتی، نسرين (۱۳۹۴). تأثیر رقابت در بازار محصول بر کیفیت سود با بهره‌گیری از تکنیک تحلیل عاملی. *مجله دانش حسابداری*، ۶(۲۱)، ۱۳۳-۱۵۴. https://jak.uk.ac.ir/article_990.html

References

- Abbaspour Sani, A., Hejazi, R., Hajiha, Z., & Najafi Moghadam, A. (2021). Designing the disclosure model of key items in the audit report: data-based theory and fuzzy interpretive matrix analysis (FISM). *Journal of Auditing Science*, 83(21), 34-75. <https://www.magiran.com/paper/2326424> [In Persian].
- Abbott, L.J., Parker, S., Peters, G.F., & Raghunandan, K. (2003). The association between audit committee characteristics and audit fees. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 22(2), 17-32. [10.2308/aud.22.2.17](https://doi.org/10.2308/aud.22.2.17)
- Abad, D., Cutillas-Gomariz, M. F., Sánchez-Ballesta, J. P., & Yagüe, J. (2018). Real earnings management and information asymmetry in the equity market. *European Accounting Review*, 27(2), 209-235. <https://doi.org/10.1080/09638180.2016.1261720>
- Abdel-Khalik, A. R. (2002). Reforming corporate governance post Enron: Shareholders' board of trustees and the auditor. *Journal of Accounting and Public Policy*, 21(2), 97-103. [10.1016/S0278-4254\(02\)00040-6](https://doi.org/10.1016/S0278-4254(02)00040-6)
- Abrahamson, E., & Park, C. (1994). Concealment of negative organizational outcomes: An agency theory perspective. *Academy of Management Journal*, 37(5), 1302-1334. <https://doi.org/10.5465/256674>
- Adeyemi, S. B., & Fagbemi, T. O. (2010). Audit quality, corporate governance and firm characteristics in Nigeria. *International Journal of Business and Management*, 5, 69-179. <https://doi.org/10.5539/ijbm.v5n5p169>
- Afsaei, A. (2024). The impact of financial expertise and experience of the audit committee chair on auditor selection, audit fees, and audit quality. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 2(81), 273-306. <https://doi.org/10.22054/qjma.2024.78707.2549> [In Persian].
- Afkhami, M., & Fazeli, N. (2024). The effect of disclosure of key audit in matters the independent auditor's report on audit fees and the delay in issuing the auditor's report. *Professional Auditing Research*, 4(15), 8-29. <https://doi.org/10.22034/jpar.2024.2011171.1219>
- Ahmadpour, A., Kashanipoor, M., & Shojaei, M. R. (2010). The effect of corporate governance, and audit quality on cost of debt financing. *Accounting and Auditing Review*, 17(4), 17-48. [acctgrev.ut.ac.ir/article_22516.html](https://www.acctgrev.ut.ac.ir/article_22516.html) [In Persian].
- Ahmadyan, A., & Ghasemi Ali Abadi, M. (2021). Corporate governance and Iranian banking economic value added. *Iranian Journal of Finance*, 5(2), 46-69. <https://doi.org/10.30699/ijf.2021.211225.1096>
- Alavi Tabari, S. H., & Bazrafshan, A. (2013). Earnings quality: evidence from the role of auditor tenure and industry expertise. *Knowledge of Accounting and Management Auditing*, 2(7), 91-101. [elmnet.ir/doc/1570602-61342](https://www.elmnet.ir/doc/1570602-61342) [In Persian].
- Allini, A., Manes Rossi, F., & Hussainey, K. (2016). The board's role in risk disclosure: an exploratory study of Italian listed state-owned enterprises. *Public Money & Management*, 36(2), 113-120. [10.1080/09540962.1118935](https://doi.org/10.1080/09540962.1118935)
- Alqadasi, A., & Abidin, S. (2018). The effectiveness of internal corporate governance and audit quality: the role of ownership concentration—Malaysian evidence. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 18(2), 233-253. <https://doi.org/10.1108/CG-02-2017-0043>
- Amri Erami, F. (2022). The effect of board characteristics on audit quality with emphasis on the role of gender diversity. *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 6(20), 2680-2697. <https://www.majournal.ir/index.php/ma/article/view/1554> [In Persian].
- Ang, J., Cole, R., Lin, J. (2000). Agency costs and ownership structure. *The Journal of Finance*, 55(1), 81-106. <https://doi.org/10.1111/0022-1082.00201>

- Arabzadeh, S., & Parvizloo, N. (2020). The impact of auditor industry expertise on the financial reporting quality of companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Accounting and Management Perspectives*, 3(23), 47-58. https://www.jamv.ir/article_107440_8d3e8ce1da685fbdd9058146115c8211.pdf. [In Persian].
- Arruñada, B. (2000). Audit quality: Attributes, private safeguards and the role of regulation. *European Accounting Review*, 9(2), 205-224. <https://doi.org/10.1080/09638180050129873>
- Ashbaugh, H., & Warfield, T. D. (2003). Audits as a corporate governance mechanism: Evidence from the German market. *Journal of International Accounting Research*, 2(1), 1-21. <https://doi.org/10.2308/jiar.2003.2.1.1>
- Auditing Standards Setting Committee. (2023). *Standards on Auditing, Other Assurance Engagements, and Related Services*, Audit Organization [In Persian].
- Babajani, J., & Abdi, M. (2010). The relationship between corporate governance and the taxable income of companies. *Financial Accounting Research Journal*, 2(3), 65-86. jitm.ut.ac.ir/54329_7227.html [In Persian].
- Behbehani Nia, P., & Masoumi, J. (2015). The role of audit quality in reducing information asymmetry. *Journal of Financial Accounting*, 4(3), 93-106. https://journals.ikiu.ac.ir/article_1026.html [In Persian].
- Barghathi, Y., Mirani, S., & Khan, N. U. (2021). Audit quality and earnings management after communicating Key Audit Matters (KAMs) in the UAE – audacity and auditors’ perspectives. *Journal of Accounting and Management Information Systems*, 20(2), 173–198. <http://dx.doi.org/10.24818/jamis.2021.02001>
- Bamber, L. S., Jiang, J., & Wang, I. Y. (2010). What’s my style? The influence of top managers on voluntary corporate financial disclosure. *The Accounting Review*, 85(4), 1131-1162. [10.2308/accr.2010.85.4.1131](https://doi.org/10.2308/accr.2010.85.4.1131)
- Baatwah, S. R., Salleh, Z., & Ahmad, N. (2015). CEO characteristics and audit report timeliness: do CEO tenure and financial expertise matter? *Managerial Auditing Journal*, 30(8/9), 998-1022. [10.1108/MAJ-09-2014-1097](https://doi.org/10.1108/MAJ-09-2014-1097)
- Bédard, J., Coram, P., Espahbodi, R., & Mock, T. J. (2016). Does recent academic research support changes to audit reporting standards? *Accounting Horizons*, 30(2), 255-275. <https://doi.org/10.2308/acch-51397>
- Beasley, M. S., & Petroni, K. R. (2001). Board independence and audit firm type. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 20(1), 97-114. <https://doi.org/10.2308/aud.2001.20.1.97>
- Boonyanet, W., & Promsen, W. (2020). The mediating effects of audit quality on the relationship between corporate governance and cash dividends. *Chulalongkorn Business Review*, 42(2), 30-53. <https://www.researchgate.net/publication/341926306>
- Brown, L. D., & Caylor, M. L. (2006). Corporate governance and firm valuation. *Journal of Accounting and Public Policy*, 25(4), 409-434. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2006.05.005>
- Brouwer, A., Eimers, P., & Langendijk, H. (2016). The relationship between key audit matters in the new auditor's report and the risks reported in the management report and the estimates and judgments in the notes to the financial statements. *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 90(12), 580-613. [10.5117/mab.228](https://doi.org/10.5117/mab.228)
- Buertey, S., Sun, E. J., Lee, J. S., & Hwang, J. (2020). Corporate social responsibility and earnings management: The moderating effect of corporate governance mechanisms. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(1), 256-271. <https://doi.org/10.1002/csr.1803>
- Burke, J. J., Hoitash, R., Hoitash, U., & Xiao, S. (2023). The disclosure and consequences of US critical audit matters. *The Accounting Review*, 98(2), 59-95. <https://doi.org/10.2308/TAR-2021-0013>
- Bushman, R. M., & Smith, A. J. (2001). Financial accounting information and corporate governance. *Journal of Accounting and Economics*, 32(1-3), 237-33. [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(01\)00027-1](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(01)00027-1)
- Cai, J., Liu, Y., Qian, Y., & Yu, M. (2015). Information asymmetry and corporate governance. *Quarterly Journal of Finance*, 5(03), 1550014. <https://doi.org/10.1142/S2010139215500147>
- Cao, Y., & Feng, Z. (2022). Do supply shocks in the audit partner labor market affect auditor choice? Evidence from a quasi-natural experiment. *China Journal of Accounting Research*, 15(1), 100221. [10.1016/j.cjar.2022.100221](https://doi.org/10.1016/j.cjar.2022.100221)
- Carcello, J. V., & Nagy, A. L. (2004). Client size, auditor specialization and fraudulent financial reporting. *Managerial Auditing Journal*, 19(5), 651-668. <https://doi.org/10.1108/02686900410537775>
- Carcello, J. V., & Neal, T. L. (2000). Audit committee composition and auditor reporting. *The Accounting Review*, 75(4), 453-467. <https://doi.org/10.2308/accr.2000.75.4.453>
- Casterella, J. R., & Johnston, D. (2013). Can the academic literature contribute to the debate over mandatory audit firm rotation? *Research in Accounting Regulation*, 25(1), 108-116. [10.1016/j.racreg.2012.11.004](https://doi.org/10.1016/j.racreg.2012.11.004)

- Chen, C. Y., Lin, C. J., & Lin, Y. C. (2008). Audit partner tenure, audit firm tenure, and discretionary accruals: Does long auditor tenure impair earnings quality? *Contemporary Accounting Research*, 25(2), 415-445. <https://doi.org/10.1506/car.25.2.5>
- Cheng, P., Man, P., & Yi, C. H. (2013). The impact of product market competition on earnings quality. *Accounting & Finance*, 53(1), 137-162. <https://doi.org/10.1111/j.1467-629X.2011.00457.x>
- Chen, F., Hope, O. K., Li, Q., & Wang, X. (2011). Financial reporting quality and investment efficiency of private firms in emerging markets. *The Accounting Review*, 86(4), 1255-1288. <https://doi.org/10.2308/accr-10040>
- Chan, K., Chan, L. K., Jegadeesh, N., & Lakonishok, J. (2006). Earnings quality and stock returns. *Journal of Business*, 79(3), 1-42. <http://dx.doi.org/10.1086/500669>
- Chalmers, J. (2013). PwC comment letter on FRC Revision to ISA (UK and Ireland) 700: Requiring the auditor's report to address risks of material misstatement, materiality and a summary of audit scope. Recuperado de <https://www.pwc.co.uk/assets/pdf/pwccomments-on-the-auditor-reporting-consultation-paper.pdf>
- Chhaochharia, V., Grullon, G., Grinstein, Y., & Michaely, R. (2016). Product market competition and agency conflicts: Evidence from the Sarbanes Oxley law. *Working paper*, University of Miami, Rice University, and Cornell University. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1109225>
- Christensen, B. E., Glover, S.M., & Wolfe, C. J. (2014). Do critical audit matter paragraphs in the audit report change nonprofessional investors' decision to invest? *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(4), 71-93. <https://doi.org/10.2308/ajpt-50793>
- Claessens, S., Djankov, S., Fan, J. P., & Lang, L. H. (2002). Disentangling the incentive and entrenchment effects of large shareholdings. *The Journal of Finance*, 57(6), 2741-2771. <https://doi.org/10.1111/1540-6261.0051>
- Clinch, G., Stokes, D., & Zhu, T. (2012). Audit quality and information asymmetry between traders. *Accounting & Finance*, 52(3), 743-765. <https://doi.org/10.1111/j.1467-629X.2011.00411.x>
- Cohen, J., Krishnamoorthy, G., & Wright, A. M. (2002). Corporate governance and the audit process. *Contemporary Accounting Research*, 19(4), 573-594. <https://doi.org/10.1506/983M-EPXG-4Y0R-J9YK>
- Custódio, C., & Metzger, D. (2014). Financial expert CEOs: CEO's work experience and firm's financial policies. *Journal of Financial Economics*, 114(1), 125-154. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2014.06.002>
- DeAngelo, L. E. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3(14), 183-119. [http://dx.doi.org/10.1016/0165-4101\(81\)90002-1](http://dx.doi.org/10.1016/0165-4101(81)90002-1)
- DeFond, M., & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2-3), 275-326. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2014.09.002>
- Dekeyser, S., He, X., Xiao, T., & Zuo, L. (2024). Auditor industry range and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 77(2-3), 101669. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2023.101669>
- Donaldson, L., & Davis, J. H. (1991). Stewardship theory or agency theory: CEO governance and shareholder returns. *Australian Journal of Management*, 16(1), 49-64. <https://doi.org/10.1177/031289629101600103>
- Dunn, K. A., & Mayhew, B. W. (2004). Audit firm industry specialization and client disclosure quality. *Review of Accounting Studies*, 9, 35-58. <https://doi.org/10.1023/B:RAST.0000013628.49401.69>
- Ebrahimi Kordlar, A., & Rahmati, S. (2014). Examining the relationship between auditor size, tenure, and industry specialization with stock liquidity. *Accounting and Auditing Research*, 6(21), 38-51. [10.22034/iaar.104397](https://doi.org/10.22034/iaar.104397) [In Persian].
- Esmaili, R., Zohrabi, A., & Kanani, A. (2024). The impact of auditor tenure and rotation on audit quality with emphasis on corporate governance. *Accounting and Management Perspective*, 7(88), 244-262. https://www.jamv.ir/article_196620.html [In Persian].
- Elmagrhi, M. H., Ntim, C. G., Wang, Y., Abdou, H. A., & Zalata, A. M. (2020). Corporate governance disclosure index-executive pay nexus: The moderating effect of governance mechanisms. *European Management Review*, 17(1), 121-152. <https://doi.org/10.1111/emre.12329>
- Elmarzouky, M., Hussainey, K., & Abdelfattah, T. (2023). The key audit matters and the audit cost: does governance matter? *International Journal of Accounting & Information Management*, 31(1), 195-217. <https://doi.org/10.1108/IJAIM-08-2022-0178>
- Etemadi, H., Mohammadi, A., & Nazemi Ardakani, M. (2009). Investigating the relationship between auditor industry specialization and earnings quality in companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of Financial Accounting Research*, 1(1), 17-32. ensani.ir/file/download/20101021101425-2.pdf [In Persian].

- Fakhari, H., & Hassan Netaj Kordi, M. (2018). The moderating effect of corporate governance on the relationship between product market competition and the quality of earnings forecasted by management. *Financial Accounting and Auditing Research*, 10(38), 209-237. [PDF] [In Persian].
- Fama, E.F., & Jensen, M.C. (1983). Separation of ownership and control. *The journal of law and Economics*, 26(2), 301-325. <http://dx.doi.org/10.1086/467037>
- Fan, J. P., & Wong, T. J. (2005). Do external auditors perform a corporate governance role in emerging markets? Evidence from East Asia. *Journal of Accounting Research*, 43(1), 35-72. [10.1111/j.1475-679x.2004.00162.x](https://doi.org/10.1111/j.1475-679x.2004.00162.x)
- Ferreira, C., & Morais, A. I. (2020). Analysis of the relationship between company characteristics and key audit matters disclosed. *Revista Contabilidade & Finanças*, 31, 262-274. [10.1590/1808-057x201909040](https://doi.org/10.1590/1808-057x201909040)
- Farshchi, M. S., & Badaavar Nahandi, Y. (2017). The relationship between debt maturity structure and accounting conservatism with emphasis on the role of agency costs. *Journal of Economics and Business Research*, 8(16), 79-94. https://journals.iau.ir/article_545547_2a266bec810b753e8522e7ce8a71c6f7.pdf [In Persian].
- Florackis, C. (2008). Agency costs and corporate governance mechanisms: Evidence for UK firms. *International Journal of Managerial Finance*, 4(1), 37-59. <https://doi.org/10.1108/17439130810837375>
- Gertner, R., Gibbons, R., & Scharfstein, D. (1988). Simultaneous signalling to the capital and product markets. *The RAND Journal of Economics*, 173-190. <https://www.jstor.org/stable/2555698>
- Gutierrez, E., Minutti-Meza, M., Tatum, K. W., & Vulcheva, M. (2018). Consequences of adopting an expanded auditor's report in the United Kingdom. *Review of Accounting Studies*, 23(4), 1543-1587. <https://doi.org/10.1007/s11142-018-9464-0>
- Gul, F. A., Fung, S. Y. K., & Jaggi, B. (2009). Earnings quality: Some evidence on the role of auditor tenure and auditors' industry expertise. *Journal of Accounting and Economics*, 47(3), 265-287. [10.1016/j.jacceco.03.001](https://doi.org/10.1016/j.jacceco.03.001)
- Gul, S., Sajid, M., Razaq, N., & Afzal, F. (2012). Agency cost, corporate governance and ownership structure (The case of Pakistan). *International Journal of Business and Social Science*, 3(9), 268-277. <https://www.researchgate.net/publication/291046533>
- Ghauory Moghadam, A., Hajeb, H., & Parsa, H. (2014). Investigation of the impact of product market competition on earnings quality of listed companies in Tehran Stock Exchange (TSE). *Journal of Accounting and Social Interests*, 4(4), 19-34. https://jaacsi.alzahra.ac.ir/article_2008.html
- Ghadamyari, M. R., & Naqshbandi, N. (2016). Investigating the impact of CEO and board members' financial experience and knowledge on disclosure quality and company performance. *Contemporary Research in Management and Accounting Sciences*, 5(2), 22-33. [PDF] [In Persian].
- Ghosh, A., & Moon, D. (2005). Auditor tenure and perceptions of audit quality. *The Accounting Review*, 80(2), 585-612. <https://doi.org/10.2308/accr.2005.80.2.585>
- Gompers, P., Ishii, J., & Metrick, A. (2003). Corporate governance and equity prices. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(1), 107-156. <https://doi.org/10.1162/00335530360535162>
- Habib, A., & Bhuiyan, M.B.U. (2011). Audit firm industry specialization and the audit report lag. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 20(1), 32-44. [10.1016/j.intaccaudtax.2010.12.004](https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2010.12.004)
- Haapamäki, E., & Sihvonen, J. (2019). Research on international standards on auditing: literature synthesis and opportunities for future research. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 35, 37-56. <https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2019.05.007>
- Hassas Yeganeh, Y., Raeesi, Z., & Seyed Hosseini, M. (2009). The relationship between corporate governance quality and performance of companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Iranian Journal of Management Sciences*, 4(13), 75-100. <https://sid.ir/paper/446979/fa> [In Persian].
- Hassas Yeganeh, Y., & Salimi, M.J. (2011). A model for ranking corporate governance in Iran. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 8(30), 1-35. [PDF] [In Persian].
- Hassas Yeganeh, Y., & Maieri, M. (2008). Corporate governance, auditing, and audit committee. *Accountant*, 23(5), 57-66. <https://ensani.ir/file/download/article/20101106144020-8.pdf> [In Persian].
- Hassas Yeganeh, Y., & Azinfar, K. (2010). The relationship between audit quality and auditor size. *Accounting and Auditing Reviews*, 17(3), 85-98. https://acctgrev.ut.ac.ir/article_21687.html [In Persian].
- Hassas Yeganeh, Y. (2016). The impact of corporate governance mechanisms on audit quality and real earnings management. *Empirical Accounting Research*, 6(2), 23-45. [10.22051/jera.2016.2289](https://doi.org/10.22051/jera.2016.2289) [In Persian].

- Henry, D. (2010). Agency costs, ownership structure and corporate governance compliance: A private contracting perspective. *Pacific-Basin Finance Journal*, 18(1), 24-46. <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2009.05.004>
- Hu, N., Wang, F., Wang, P., Lee, J., & Zhang, J. (2012). The impact of ultimate ownerships on audit fees: Evidence from Chinese listed companies. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 15(19), 352-373. <https://doi.org/10.1080/16081625.2012.667510>
- Haniffa, R., & Cooke, T. E. (2002). Culture, corporate governance and disclosure in Malaysian corporations. *Abacus*, 38(3), 317-349. <https://doi.org/10.1111/1467-6281.00112>
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) (2015). Reporting on audited financial statements: new and revised auditor reporting standards and related conforming amendments. [IAASB].
- Inaam, Z., & Khamoussi, H. (2016). Audit committee effectiveness, audit quality and earnings management: a meta-analysis. *International Journal of Law and Management*, 58(2), 179-196. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 6(2), 138-155. <https://doi.org/10.1108/IJLMA-01-2015-0006>
- Ingle, C. B., & Van der Walt, N. T. (2004). Corporate governance, institutional investors and conflicts of interest. *Corporate Governance: An International Review*, 12(4), 534-551. [10.1111/j.1467-8683.2004.00392.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-8683.2004.00392.x)
- Jahani, M. (2020). The relationship between audit quality and audit tenure. *Journal of New Research Approaches in Management and Accounting*, 4(15), 38-45. <https://www.majournal.ir/index.php/591> [In Persian].
- Jafari Nasab Kermani, N., Molanazari, M., Rahmani, A., Azizkhani, M., & Bozorg asl, M. (2019). Identification and disclosure of key audit matters in the audit report: Outlook of Iranian. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 8(29), 229-242. <https://sid.ir/paper/238151/fa> [In Persian].
- Jafari Nasab Kermani, N. (2017). Key audit issues. *Auditor Journal*, 96, 44-53. [PDF] [In Persian].
- Johnson, V. E., Khurana, I. K., & Reynolds, J. K. (2002). Audit-firm tenure and the quality of financial reports. *Contemporary Accounting Research*, 19(4), 637-660. <https://doi.org/10.1506/LLTH-JXQV-8CEW-8MXD>
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(76\)90026-X](https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X)
- John, K., & Senbet, L.W. (1998). Corporate governance and board effectiveness. *Journal of Banking & Finance*, 22(4), 371-403. [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(98\)00005-3](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(98)00005-3)
- Joodi, S., Mansourfar, Gh., & Didar, H. (2019). The quality of internal and external corporate governance, information asymmetry, and cash holdings: Increase or decrease in firm value? *Accounting and Auditing Reviews*, 26(1), 39-64. <https://doi.org/10.22059/acctgrev.2019.261197.1007924> [In Persian].
- Karami, Gh., Bazrafshan, A., & Mohammadi, A. (2011). Examining the relationship between auditor tenure and earnings management. *Journal of Accounting Knowledge*, 2(4), 65-82. jak.uk.ac.ir/34.html [In Persian].
- Karuna, C. (2007). Industry product market competition and managerial incentives. *Journal of Accounting and Economics*, 43(2-3), 275-297. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2007.02.004>
- Kaawaase, T.K., Nairuba, C., Akankunda, B., & Bananuka, J. (2021). Corporate governance, internal audit quality and financial reporting quality of financial institutions. *Asian Journal of Accounting Research*, 6(3), 348-366. <https://doi.org/10.1108/AJAR-11-2020-0117>
- Karjalainen, J. (2011). Audit quality and cost of debt capital for private firms: Evidence from Finland. *International Journal of Auditing*, 15(1), 88-108. <https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2010.00424.x>
- Kazemi, H., Bashkooh, M., & Esmaeili, M. (2017). Investigating the impact of corporate governance and ownership concentration on earnings management in companies listed on the Tehran Stock Exchange. *New Research in Management and Accounting*, 27, 91-116. <https://jnraims.ir/article-1-26-fa.pdf> [In Persian].
- Khalili, M., & Sarlak, A. (2016). Understanding the impact of board independence on earnings quality in listed companies. *Seventh International Conference on Accounting and Management and Fourth Conference on Entrepreneurship and Open Innovations*, Tehran. <https://elmnnet.ir/doc/20651934-14186> [In Persian].
- Khoddadadeh Shamloo, N., & Badaavar Nahandi, Y. (2017). The impact of auditor industry expertise and auditor tenure on the comparability of financial statements with emphasis on the company life cycle. *Financial Accounting Research*, 9(2), 105-127. [PDF] [In Persian].
- Khorram Abadi, M., Lashgarara, S., Seyed Taherzadeh, A., & Dehkordi, F.E. (2019). Examining the impact of auditor tenure on earnings quality with an emphasis on information asymmetry in companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Accounting and Social Benefits*, 9(2), 99-118. [10.22051/ijar.1404](https://doi.org/10.22051/ijar.1404) [In Persian].

- Klein, A. (2002). Audit committee, board of director characteristics, and earnings management. *Journal of Accounting and Economics*, 33(3), 375-400. [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(02\)00059-9](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(02)00059-9)
- Klevak, J., Livnat, J., Pei, D., & Suslava, K. (2023). Critical audit matters: Possible market misinterpretation. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 42(3), 45-70. <https://doi.org/10.2308/AJPT-2020-113>
- Kitiwong, W., & Sarapaivanich, N. (2020). Consequences of the implementation of expanded audit reports with key audit matters (KAMs) on audit quality. *Managerial Auditing Journal*, 35(8), 1095-1119. <https://doi.org/10.1108/MAJ-09-2019-2410>
- Kim, J.B., Song, B.Y., & Tsui, J.S. (2007). Auditor quality, tenure, and bank loan pricing. In *CAAA 2006 Annual Conference Paper*, scholars.cityu.edu.hk/publications/auditor-size-tenure-and-bank-loan-pricing
- Knechel, W.R. (2007). The business risk audit: Origins, obstacles and opportunities. *Accounting, Organizations and Society*, 32(4-5), 383-408. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2006.09.005>
- Kouki, M., & Guizani, M. (2009). Ownership structure and dividend policy evidence from the Tunisian stock market. *European Journal of Scientific Research*, 25(1), 42-53. www.researchgate.net/241588596
- La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1999). Corporate ownership around the world. *Journal of Finance*, 54(2), 471-517. <https://doi.org/10.1111/0022-1082.00115>
- Lehn, K., Poulsen, A. (1989). Free cash flow and stockholder gains in going private transactions. *The Journal of Finance*, 44(3), 771-787. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1989.tb04390.x>
- Leung, S., Srinidhi, B., & Xie, L. (2017). Auditor tenure, information asymmetry and earnings quality. *Information Asymmetry and Earnings Quality*, (March 10, 2017), <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2941949>
- Li, D (2007). Auditor tenure and accounting conservatism. *PhD Dissertation*, Georgia Institute of Technology.
- Li, L., Qi, B., Tian, G., & Zhang, G. (2017). The contagion effect of low-quality audits at the level of individual auditors. *The Accounting Review*, 92(1), 137-163. <https://doi.org/10.2308/accr-51407>
- Lin, T. (2011). Corporate governance mechanisms and earnings management in transitional countries—evidence from Chinese listed firms. *Ph.D. Dissertation*, Queensland University of Technology. [PDF].
- Lin, H. L., & Yen, A. R. (2022). Auditor rotation, key audit matter disclosures, and financial reporting quality. *Advances in Accounting*, 57, 100594. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2022.100594>
- Lin, C., Ma, Y., Malatesta, P., & Xuan, Y. (2009). Ownership structure and the cost of corporate borrowing. *Journal of Financial Economics*, 100(1), 1-23. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2010.10.012>
- Majiyabo, O. J., Okpanachi, J., Nyor, T., Yahaya, O. A., & Mohammed, A. (2018). Audit committee independence, size and financial reporting quality of listed deposit money banks in Nigeria. *IOSR Journal of Business and Management*, 20(2), 40-47. <https://doi.org/10.19044/esj.2018.v14n4p257>
- Mahdavi, Gh., & Shaabani, F. (2019). Moderating effect of industrial auditor specialty on relation between corporate governance mechanisms and information asymmetry. *Experimental Accounting Research*, 9(4), 341-367. <https://doi.org/10.22051/jera.2018.20279.2034> [In Persian].
- Mahdavi, A., & Midari, A. (2006). Ownership structure and efficiency of companies active in the Tehran Stock Exchange. *Journal of Economic Research*, 40(4), 103-132. [PDF] [In Persian].
- Makni, I., Kolsi, M. C., Affes, H. (2012). The impact of corporate governance mechanisms on audit quality: Evidence from Tunisia. *IUP Journal of Corporate Governance*, 11(3), 48-70. researchgate.net/256039636
- Matsunaga, S. R., Wang, S., & Yeung, P. E. (2013). Does appointing a former CFO as CEO influence a firm's financial reporting, disclosure and tax policies. *SSRN Electronic Journal*, [10.2139/ssrn.2206523](https://doi.org/10.2139/ssrn.2206523)
- Mayhew, B. W., Schatzberg, J. W., & Sevcik, G. R. (2004). Examining the role of auditor quality and retained ownership in IPO markets: Experimental evidence. *Contemporary Accounting Research*, 21(1), 89-130. <https://doi.org/10.1506/9T3G-LWA9-PR5Q-TH0A>
- Matsunaga, S., & Yeung, E. (2008). Evidence on the Impact of a CEO's financial experience on the quality of the firm's financial reports and disclosures. *SSRN Electronic Journal*, <https://doi.org/10.2139/ssrn.1014097>
- Mehrfar, A., Kazemi, H., & Rezaei, F. (2020). Management optimism and financial reporting quality: emphasizing the moderating role of governance mechanisms. *Financial Accounting Knowledge*, 7(2), 155-178. <https://civilica.com/doc/1146115> [In Persian].

- Mcknight, F., Weir, C. (2009). Agency costs, corporate governance mechanism and ownership structure in large UK publicly quoted companies: A panel data analysis. *The Quarterly Review of Economics and finance*, 49(2), 139-158. <https://doi.org/10.1016/j.qref.2007.09.008>
- Miri Qahderijani, N., & Arbabian, A. A. (2018). The impact of corporate governance mechanisms on risk reporting. *Financial Accounting and Auditing Research*, 10(40), 111-136. [PDF] [In Persian].
- Mohammadi, M., & Sa'atsaz, P. (2022). Auditor rotation, disclosure of significant audit matters, and financial reporting quality. *Accounting and Management Perspective*, 5(75), 130-148. jamv.ir/167383 [In Persian].
- Motaghi, A.A., Mohammadi, A., & Hashemati, M. (2016). Board independence and audit quality. *National Conference on Auditing and Financial Supervision in Iran*. <https://sid.ir/paper/886242/en> [In Persian].
- Moradi, Sh., & Arab, Z. (2018). Examining the Relationship between Audit Committee Characteristics and Earnings Quality in Companies Listed on the Tehran Stock Exchange, *National Conference on New Research in Accounting and Management in the Third Millennium*, Karaj. civilica.com/MANACC01_216 [In Persian].
- Myers, J. N., Myers, L. A., & Omer, T. C. (2003). Exploring the term of the auditor-client relationship and the quality of earnings: A case for mandatory auditor rotation? *The Accounting Review*, 78(3), 779-799. <https://doi.org/10.2308/accr.2003.78.3.779>
- Musova, Z., Musa, H., & Debnarova, L. (2018). The impact of governance on information asymmetry in Slovakia. <https://doi.org/10.18844/prosoc.v3i4.1511>
- Neal, T. L., & Riley Jr, R. R. (2004). Auditor industry specialist research design. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(2), 169-177. <https://doi.org/10.2308/aud.2004.23.2.169>
- Namazi, M., Bayazidi, A., & Jabbar Zadeh Kangarluei, S. (2011). Investigating the relationship between audit quality and earnings management of companies accepted in Tehran Stock Exchange. *Accounting and Auditing Research*, 3(9), 4-21. <https://doi.org/10.22034/iaar.2011.104758> [In Persian].
- Nelwan, M. L., & Tansuria, B. I. (2019). Audit committee characteristics and earnings management practices. *Journal of Economics, Business & Accountancy Ventura*, 22(1), 85-97. [10.14414/jebav.v22i1.1400](https://doi.org/10.14414/jebav.v22i1.1400)
- Nikbakht, M. R., & Taheri, Z. (2014). Investigating the relationship between corporate governance mechanisms and systematic risk. *Accounting and Auditing Reviews*, 21(1), 109-126. [10.22059/acctgrev.50786](https://doi.org/10.22059/acctgrev.50786) [In Persian].
- Norouzi, M., Azinfar, K., Abbasi, E., & Dadashi, I. (2021). Modeling the moderating role of corporate governance on the relationship between financial reporting readability and agency costs. *Financial Management Strategy*, 9(2), 201-223. <https://doi.org/10.22051/jfm.2019.24896.1999> [In Persian].
- Nikookar, Gh., Jahanbik Louie, A., Farhadi, A., & Alidadi, Y. (2014). The relationship between corporate governance mechanisms and agency costs in Iranian companies. *Business Management*, 6(2), 401-416. <https://doi.org/10.22059/jibm.2014.51380> [In Persian].
- Oradi, J., Asiaei, K., & Rezaee, Z. (2020). CEO financial background and internal control weaknesses. *Corporate Governance: An International Review*, 28(2), 119-140. <https://doi.org/10.1111/corg.12305>.
- Orquin, J. L., & Loose, S. M. (2013). Attention and choice: A review on eye movements in decision making. *Acta psychologica*, 144(1), 190-206. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2013.06.003>
- O'connell, V., & Cramer, N. (2010). The relationship between firm performance and board characteristics in Ireland. *European Management Journal*, 28(5), 387-399. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2009.11.002>
- Parker, S., Peters, G. F., & Turetsky, H. F. (2005). Corporate governance factors and auditor going concern assessments. *Review of Accounting and Finance*, 4(3), 5-29. <https://doi.org/10.1108/eb043428>
- Paris, F. M. (2001). A compound option model to value moral hazard. *The Journal of Derivatives*, 9(1), 53-61. <https://doi.org/10.3905/jod.2001.319169>
- Pantzalis, C., & Park, J. C. (2014). Agency costs and equity mispricing. *Asia-Pacific Journal of Financial Studies*, 43(1), 89-123. <https://doi.org/10.1111/ajfs.12041>
- Pinteris, G. (2002). Ownership structure, board characteristics and performance of Argentine banks. *Urbana*, 51(6), 61-80. <https://doi.org/10.12691/jfa-5-3-4>
- Pinto, I., & Morais, A. I. (2019). What matters in disclosures of key audit matters: Evidence from Europe? *Journal of International Financial Management & Accounting*, 30(2), 145-162. <https://doi.org/10.1111/jifm.12095>
- Raith, M. (2003). Competition, risk, and managerial incentives. *American Economic Review*, 93(4), 1425-1436. <https://doi.org/10.1257/000282803769206395>

- Rahman, M. M. (2024). The effect of audit committee expertise on audit quality: Empirical evidence from Bangladesh. *Journal of Risk Analysis and Crisis Response*, 14(1), 91-117. [10.54560/jracr.v14i1.433](https://doi.org/10.54560/jracr.v14i1.433)
- Rahaman, M. M., & Karim, M. R. (2023). How do board features and auditor characteristics shape key audit matters disclosures? Evidence from emerging economies. *China Journal of Accounting Research*, 16(4), 100331. <https://doi.org/10.1016/j.cjar.2023.100331>
- Roodposhti, F. R., & Nabavi Chashmi, S. (2011). The impact of corporate governance mechanisms on earnings management. *African Journal of Business Management*, 5(11), 4143. academicjournals.org/99F5FAF15529
- Rahnamaye Roud Poshti, F., Heybati, F., Talebniya, Gh., & Nabavi Chashmi, S. A. (2012). Providing a model for measuring the impact of corporate governance mechanisms on earnings management in Tehran Stock Exchange. *Journal of Management Accounting Research*, 5(12), 79-100. <https://sid.ir/paper/198936> [In Persian].
- Reid, L. C., Carcello, J. V., Li, C., Neal, T. L., & Francis, J. R. (2019). Impact of auditor report changes on financial reporting quality and audit costs: Evidence from the United Kingdom. *Contemporary Accounting Research*, 36(3), 1501-1539. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12486>
- Rostami, Y., Saadatnia, E., Zandi Qeymasi, F., & Fatemi Asl, S. (2022). Examining the relationship between auditor specialization in the industry and audit quality in companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Accounting and Management Perspective*, 5(57), 105-121. www.jamv.ir/article_148646.html [In Persian].
- Salleh, Z., Stewart, J., & Manson, S. (2006). In the impact of board composition and ethnicity on audit quality: Evidence from Malaysian companies. *Management & Accounting Review (MAR)*, 5(2), 61-83. <https://www.researchgate.net/publication/29463250>
- Salman, K.R., & Setyaningrum, B. (2023). The effects of audit firm size, audit tenure, and audit rotation on audit quality. *Ilomata International Journal of Tax and Accounting*, 4(1), 92-103. [10.52728/ijtc.v4i1.636](https://doi.org/10.52728/ijtc.v4i1.636)
- Sarwar, B., Xiao, M., Husnain, M., & Naheed, R. (2018). Board financial expertise and dividend-paying behavior of firms: New insights from the emerging equity markets of China and Pakistan. *Management decision*, 56(9), 1839-1868. <https://doi.org/10.1108/MD-11-2017-1111>
- Sun, J., & Liu, G. (2013). Auditor industry specialization, board governance, and earnings management. *Managerial Auditing Journal*, 28(1), 45-64. <https://doi.org/10.1108/02686901311282498>
- Suttipun, M. (2021). Impact of key audit matters (KAMs) reporting on audit quality: Evidence from Thailand. *Journal of Applied Accounting Research*, 22(5), 869-882. <https://doi.org/10.1108/JAAR-10-2020-0210>
- Schrader, C. L. (2017). The impact of audit committee tenure and compensation on audit fees. *Ph.D. Dissertation*, Morgan State University. [ProQuest].
- Selarka, E. (2012). Corporate governance, product market competition and firm performance: Empirical Analysis of Indian Corporate Sector. *Corporate Governance in Emerging Markets Theories. Journal of Economics*, 19(2), 173-190. <https://doi.org/10.2307/2555698>
- Shan, Y. G. (2019). Do corporate governance and disclosure tone drive voluntary disclosure of related-party transactions in China? *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 34, 30-48. <https://doi.org/10.1016/j.intaccudtax.2019.02.002>
- Shams, M., Fooladi, M., & Farhadi, M. (2016). The impact of board independence and auditor quality on earnings management in companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Accounting Reviews*, 3(10), 61-80. <https://doi.org/10.22055/jiar.2016.12734> [In Persian].
- Shepardson, M. L. (2019). Effects of individual task-specific experience in audit committee oversight of financial reporting outcomes. *Accounting, Organizations and Society*, 74, 56-74. [10.1016/j.aos.2018.07.002](https://doi.org/10.1016/j.aos.2018.07.002)
- Shohaieb, D., Elmarzouky, M., & Albitar, K. (2022). Corporate governance and diversity management: Evidence from a disclosure perspective. *International Journal of Accounting & Information Management*, 30(4), 502-525. <https://doi.org/10.1108/IJAIM-03-2022-0058>
- Shojaollah Kayi, T., & Nikkar, B. (2018). Examining the relationship between board independence, board of directors, and audit quality with tax management. *Management Accounting and Auditing Knowledge*, 7(28), 1-14. https://www.jmaak.ir/article_13274.html [In Persian].
- Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1997). A survey of corporate governance. *The Journal of Finance*, 52(2), 737-783. <https://scholar.harvard.edu/files/shleifer/files/surveycorpgov.pdf>
- Sirois, L. P., Bédard, J., & Bera, P. (2018). The informational value of key audit matters in the auditor's report: Evidence from an eye-tracking study. *Accounting Horizons*, 32(2), 141-162. [10.2308/acch-52047](https://doi.org/10.2308/acch-52047)

- Sikka, P. (2009). Financial crisis and the silence of the auditors. *Accounting, Organizations and Society*, 34(6-7), 868-873. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2009.01.004>
- Srinidhi, B., Gul, F., & Tusi, J. (2011). Female directors and earnings quality. *Contemporary Accounting Research*, 28(5), 1610-1644. <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.2011.01071.x>
- Soliman, M., & Abdel Salam, M. (2013). Corporate governance practices and audit quality: An empirical study of the listed companies in Egypt. *SSRN Electronic Journal*, <https://doi.org/10.2139/ssrn.2257815>
- Solomon, I., Shields, M. D., & Whittington, O. R. (1999). What do industry-specialist auditors know? *Journal of Accounting Research*, 37(1), 191-208. <https://doi.org/10.2307/2491403>
- Sraheen, D. A. D., Hanim, F., & Soffian, S. (2019). The influence of corporate ownership structure and board members' skills on the accounting conservatism: Evidence from non-financial listed firms in Amman stock exchange. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 4(4), 2162-3082. [10.5296/ijaf.5661](https://doi.org/10.5296/ijaf.5661)
- Suttipun, M. (2020). KAM reporting and common share price of listed companies in the market of alternative investment from Thailand. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 24(3), 1-10. [PDF]
- Taativand, Z., & Khajeh Saeed, Z. (2023). Investigating the relationship between competition in the product market and audit quality, emphasizing the role of corporate governance. *Journal of Accounting and Management Vision*, 5(72), 55-72. [PDF] [In Persian].
- Thomas, E., & Wilson, Jr. (2015). Does director tenure affect audit committee effectiveness? *Journal of Finance and Accountancy*, 21(1), 1-11. <https://www.aabri.com/manuscripts/162466.pdf>
- Vaez, S. A., Gholambar, M. H., & Ghavanati, N. (2015). The impact of product market competition on earnings quality using factor analysis technique. *Journal of Accounting Knowledge*, 6(21), 133-154. [jak.uk.ac.ir/990](https://www.jak.uk.ac.ir/990) [In Persian].
- Velte, P., & Issa, J. (2019). The impact of key audit matter (KAM) disclosure in audit reports on stakeholders' reactions: A literature review. *Problems and Perspectives in Management*, 17(3), 323-341. [10.21511/2019.26](https://doi.org/10.21511/2019.26)
- Velte, P. (2020). Associations between the financial and industry expertise of audit committee members and key audit matters within related audit reports. *Journal of Applied Accounting Research*, 21(1), 185-200. <https://doi.org/10.1108/JAAR-10-2018-0163>
- Venturini, L. D. B., Bianchi, M., Machado, V. N., & Paulo, E. (2022). Informational content of key audit matters and financial analysts' forecasts. *Revista Contabilidade & Finanças*, 33(89), 281-299. [10.1590/1808-057x202113080](https://doi.org/10.1590/1808-057x202113080)
- Wan Mohammad, W. M., Wasiuzzaman, S., Morsali, S. S., & Zaini, R. M. (2018). The effect of audit committee characteristics on financial restatements in Malaysia. *Journal of Asia-Pacific Business*, 19(1), 4-22. <https://doi.org/10.1080/10599231.2018.1419043>
- Watts, R. L. & Zimmerman, J. L. (1986). *Positive Accounting Theory*, prentice-hall, engle wood cliffs. New Jersey. <https://faculty.etsu.edu/POINTER/watts&zimmerman2.pdf>
- Wuttichindanon, S., & Issarawornrawanich, P. (2020). Determining factors of key audit matter disclosure in Thailand. *Pacific Accounting Review*, 32(4), 563-584. <https://doi.org/10.1108/PAR-01-2020-0004>
- Yu, J., Kwak, B., Park, M. S., & Zang, Y. (2021). The impact of CEO/CFO outside directorships on auditor selection and audit quality. *European Accounting Review*, 30(4), 611-643. [10.1080/09638180.2020.1807381](https://doi.org/10.1080/09638180.2020.1807381)
- Zarei, T., & Zandi, R. (2019). Examining the impact of corporate governance and audit quality on earnings quality. *Journal of Accounting and Management Perspective*, 2(14), 19-30. [PDF] [In Persian].
- Zeng, Y., Zhang, J. H., Zhang, J., & Zhang, M. (2021). Key audit matters reports in china: their descriptions and implications of audit quality. *Accounting Horizons*, 35(2), 167-192. [10.2308/HORIZONS-19-189](https://doi.org/10.2308/HORIZONS-19-189)
- Zhai, H., Lu, M., Shan, Y., Liu, Q., & Zhao, Y. (2021). Key audit matters and stock price synchronicity: Evidence from a quasi-natural experiment in China. *International Review of Financial Analysis*, 75, 101747. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2021.101747>
- Zhang, L., Yujian, M., & Yueming, H. (2023). Does CEO duality worsen or fosters audit quality: evidence from Chinese firms? *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 36(1), 687-707. [10.1080/1331677X.2095521](https://doi.org/10.1080/1331677X.2095521)
- Zhang, P. F., Shailer, G. (2022). The impact of audit committee expertise on external auditors' disclosures of key audit matters. *International Journal of Auditing*, 26(2), 151-170. <https://doi.org/10.1111/ijau.12256>